

EUROOPA INIMÕIGUSTE KOHUS

TEINE OSAKOND

KOHTUASI MIKHAILOV vs. EESTI

(Kaebus nr 64418/10)

KOHTUOTSUS

STRASBOURG

30. august 2016. a

*Käesolev kohtuotsus jõustub konventsiooni artikli 44 lõikes 2 sätestatud tingimustel.
Kohtuotsust võidakse keeleliselt toimetada.*

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Kohtuasjas Mihhailov vs. Eesti,

Euroopa Inimõiguste Kohus (teine osakond) kojana, kuhu kuuluvad

esimees Işıl Karakaş,

kohtunikud Julia Laffranque,

Paul Lemmens,

Valeriu Griţco,

Ksenija Turković,

Jon Fridrik Kjølbro,

Georges Ravarani

ja *osakonna sekretär* Stanley Naismith,

olles pidanud nõu kinnisel istungil 28. juunil 2016,

tegi nimetatud kuupäeval järgmise otsuse.

MENETLUSE KÄIK

1. Kohtuasi põhineb kodakondsuseta isiku Aleksandr Mihhailovi (edaspidi: kaebaja) 28. oktoobril 2010 inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi: konventsioon) artikli 34 alusel kohtule Eesti Vabariigi vastu esitatud kaebusel (nr 64418/10).

2. Kaebajat esindas Narva advokaat A. Gamazin. Eesti Vabariiki (edaspidi: riik) esindas M. Kuurberg Välisministeeriumist.

3. Kaebaja väitis, et politsei kasutas tema kinnipidamisel ja seejärel politseijaoskonnas kinnihoidmisel tema vastu põhjendamatu vägivalda.

4. 13. veebruaril 2014 edastati politseivägivalda puudutav kaebus riigile ning kaebuse ülejäänud osa tunnistati vastuvõetamatuks.

ASJAOLUD**I. KOHTUASJA ASJAOLUD**

5. Kaebaja on sündinud 1976. aastal ja elab Narvas.

A. Kaebaja kinnipidamine

6. 29. aprillil 2009 enne kell 18 sai politsei häirekeskus kõne kahe noormehe kohta Kreenholmi ja Kerese tänava ristmikul Narvas. Helistaja sõnul oli ühel mehel nuga ning teine oli selgelt purjus ja tal oli kõndimisega raskusi. Helistaja pidas mehi möödakäijatele ohtlikuks. Kell 17.55 said patrullpolitseinikud S. B. ja E. V. korralduse reageerida väljakutsele. Kella 18 ajal leidsid nad mehed – kaebaja ja M. Z.-i – avalikult mänguväljakult.

7. Kaebaja kaebuse ja EIK-ile esitatud dokumentide alusel on kaebaja nägemus kokkupuutest politseiga järgmine. 29. aprillil 2009 kella 18 ajal ootas ta koos

M. Z.-iga mänguväljakul ühte tuttavat, Y. B.-d. Nii kaebaja kui ka M. Z. olid purjus. Tema poole pöördusid kaks politseinikku. Ta ei käitunud agressiivselt ega vandunud nende suunas. Kaebaja rääkis politseinikega. Ta ei mäleta täpselt, millest nad rääkisid, välja arvatud seda, et see puudutas nuga ja kaebaja ütles, et tal ei ole mingit nuga. Talle meenus, et ühe politseiniku nimi oli Andrei (hiljem tuli välja, et tegemist oli S. B.-ga). S. B. lõi teda seejärel vastu lõuga ja ta kukkus maha näoga kõnniteel olevasse auku. Ta kaotas hetkeks teadvuse ja kui ta üritas püsti tõusta, löödi teda selga kaela alaosa lähedale. Üks politseiametnikest pani oma põlve tema kaelale ja surus teda vastu maad. Ta pandi käeraudadesse ning seejärel hakkasid politseiametnikud teda käte ja jalgadega üle kogu keha ja vastu pead lööma. Peksmise tagajärjel kaotas ta teadvuse ja ärkas üles alles politseijaoskonnas.

8. Riigi sõnul ilmnes riigi ametivõimude läbi viidud kriminaaluurimisest, et kaebaja kinnipidamine toimus järgmiselt. Kaebaja ja M. Z.-i mänguväljakult leidnud kahte politseiametnikku oli teavitatud kahest mehest, kellest ühel võis olla nuga ning teine oli teate kohaselt purjus ja tal oli raskusi kõndimisega. Mänguväljakul käitus kaebaja agressiivselt ja kasutas ebasündaheid väljendeid. Politseiametnik E. V. üritas kaebajaga rääkida, kuid kaebaja käitumine oli ettenägematu, ta hakkas kätega vehkima ja politseiametnike peale karjuma. Politseiametnik E. V. otsustas ta maha suruda ja hoida teda seal kuni patrullauto saabumiseni. Ta pani kaebaja käeraudadesse autoga saabunud kahe politseiametniku S. J.-i ja N. S.-i abiga. Kui kaebajat maas hoiti, üritas ta püsti tõusta, vehkis jalgadega ja jätkas politseiametnike suunas roppuste kasutamist. Politseiametnikud ei kasutanud tema vastu ülemäärast jõudu ega peksnud teda. Kaebaja jätkas politseile vastupanu osutamist, kui teda toimetati politseibussi, millega saabusid viimasena politseiametnikud S. T. ja J. S. Seega siis tuli kasutada mõningast jõudu, et kaebaja bussi saada. Selle käigus lõi kaebaja vasaku meelekohta vastu bussi ust ära. Kaebaja oli agressiivne ka transportimise ajal. Bussi esiistmetel olnud politseiametnikud kuulsid tagaosast tulevat häält, mis kõlas, nagu oleks midagi vastu teist eset taotud.

B. Kaebaja kinnipidamine politseijaoskonnas ja haiglasse sissekirjutamine

9. Kaebaja kaebuse ja EIK-ile esitatud dokumentide alusel on kaebaja nägemus kinnipidamisest järgmine. Kui ta politseijaoskonnas arestikambrite kõrval olevas ruumis üles ärkas, nägi ta enda ees kahte mänguväljakul olnud politseiametnikku. Ta lamas põrandal ja oli käeraudades. Kui ta üritas püsti tõusta, lõi S. B. teda põlvega vasaku kõrva piirkonda. Kui kaebaja üritas toolile istuda, löödi tal jalad alt ja tal kästi põrandale istuda. Kui E. V. oli ruumist lahkunud, hakkas musti nahkkindaid kandev S. B. kaebajat käte ja jalgadega süstemaatiliselt lööma. Kaebaja tõusis mitu korda püsti ja kukkus maha. Ühel hetkel viidi ta tualettruumi, kraan keerati lahti ja ta pea pandi vee alla. Seejärel viidi ta arestiruumi tagasi. Arestikambritest möödudes küsis ta sealolijatelt, kas nad kinnitaksid, mida nad olid näinud või kuulnud. Arestiruumis istus kaebaja toolile ja S. B. lõi teda jälle mitu korda rusikaga. Kui E. V. tagasi tuli, lükati kaebaja toolilt maha ja teda peksti taas kord üle keha. S. B. jätkas tema peksmist pärast E. V. ruumist lahkumist. Kaebaja kaotas mõneks ajaks teadvuse ja kui

ta üles ärkas, oli tema nägu verine ja ta pandi lõpuks toolile. Käeraud võeti ära ja tal lubati minna tualettruumi, kus ta end pesi. Ta naasis arestiruumi ja ta pandi kambrisse kainenema. Mõne aja pärast saabus kiirabi ja ta viidi teiste politseinike saatel haiglasse. Tema riided olid verised; T-särgi viskas ta ära, aga püksid pesi tema ema puhtaks.

10. Riigi sõnul tuvastati sündmustele järgnenud kriminaalmenetluses järgmised asjaolud. Kaebaja, kes oli endiselt käeraudades, oli agressiivne ka politseijaoskonnas. Ta jooksis teistes kambrites olnud kinnipeetavate juurde ja karjus, et politsei peksab teda. Kuna ta ei allunud korraldustele maha rahuneda ja paigal püsida, tuli kasutada füüsilist jõudu, et sundida teda istuma või panna ta põrandale. Kui ta hakkas maha rahunema, asetati ta toolile, käed käeraudades. Ühtäkki kaotas ta tasakaalu ja kukkus nägu ees toolilt maha. Politseiametnikud tõstsid ta üles ja panid toolile tagasi. Peatselt kukkus kaebaja taas kord põrandale. Kaebaja ohutuse huvides jätsid politseiametnikud ta põrandale istuma. Politseinikud võtsid käeraud ära kohe, kui ta oli maha rahunenud. Seejärel viidi ta kambrisse kainenema. Testi järgi oli kaebaja mõõdukas alkoholihoobes.

11. Kell 19.45 koostasid politseiametnikud S. B. ja J. S. protokoll, mille järgi toodi kaebaja aadressilt Kreenholmi tn 10 kainenema. Protokollis kohaselt oli kaebaja alkoholihoobes, tal oli kõndimisega raskusi, ta oli pikali kukkunud ja agressiivselt käitunud. Samuti oli kirjas, et kaebaja nägu oli must ja pea marraskil.

12. 30. aprillil 2009 kell 01.42 kutsus politseiametnik P. S. kaebaja palvel kiirabi politseijaoskonda. Kiirabikaardi nr 1419 järgi kaebas kaebaja valu üle pea vasakus pooles ja paremas randmes ning ühtlasi kurtis ta iiveldust, oksendamist ja kuulmiskadu vasakus kõrvas. Läbivaatuse tulemusel tuvastati kolju vasaku poole verevalumid, paistes parem ranne ja alkoholihoove. Tal diagnoositi koljusisene vigastus ning parema käe ja randme murd. Kaebaja viidi haiglasse.

13. 30. aprilli 2009. aasta kuupäevaga patsiendikaardi nr 4460 järgi kaebas kaebaja hiljem haiglas teadvusekaotuse ja oksendamise üle. Läbivaatusel tuvastati vasaku kõrva ja silma piirkonnas verevalumid ja turse. Tal diagnoositi peapõrutus ja alkoholihoove.

14. 30. aprillil 2009 kell 02.15 võtsid politseiametnikud (mitte need, kes olid kaebajat politseijaoskonnas väidetavalt peksnud) kaebajalt haiglas ütlused. Kell 02.40 koostasid nimetatud politseiametnikud väärteprotokoll, mille järgi oli kaebaja viibinud avalikus kohas, Kreenholmi tänaval, alkoholihoobes ning oli lärmanud, karjunud ja ropendanud, mis kvalifitseerub rahurikkumise ja teiste inimeste häirimisena.

15. 30. aprillil 2009 kell 06.26 tehti kaebajale kompuutertomograafiauuring. Tulemused näitasid järgmist: temporaalne koljuväline paistetuse vasakul pool, ei mingit verejooksu, ei mingit koljusisest patoloogiat või verejooksu, ventrikulaarsüsteem sümmeetriline, ei mingit keskjoone nihet, koljuluud terved ning ninakõrvalurked ja keskkõravad õhku läbilaskvad. Ta kirjutati haiglast välja.

16. 1. mail 2009 kutsus kaebaja kodu lähedal kiirabi. Kiirabikaardi nr 1454 järgi kaebas ta tugeva peavalu, peapöörituse, iivelduse, oksendamise ja kaelavalu üle. Läbivaatuse tulemusel tuvastati vasaku kõrva ümber verevalum, vasaku silma piirkonnas paistetuse ja alkoholihoove. Tal diagnoositi peapõrutus ja ta viidi haiglasse. Haiglas vaatas ta läbi traumatoloog, kes tuvastas silmaümbruse verevalumi ja paistetuse vasaku silma ümber, sinikad kaelal ja ülajäsemetel, suust tuleva alkoholiõhna, düsartria ja et ta vaarus. Tal diagnoositi peapõrutus ja alkoholihoove. Kaebaja ei soovinud

haiglasse jääda.

C. Kaebaja väärkohtlemise kohta esitatud väidete uurimine

17. 30. aprillil 2009 esitas kaebaja politseile kaebuse väärkohtlemise kohta. Ta väitis, et politseiametnikud peksid teda kinnipidamisel ja ka hiljem, kui teda politseijaoskonnas kinni peeti. Tööl olnud politseiametnik keeldus tema kaebusega tegelemast ja ütles, et see tuleb esitada prokuratuurile. Ka prokurör keeldus tema kaebusega tegelemast ja ütles, et see tuleb esitada politseisse. Kui kaebaja pöördus politseijaoskonda tagasi, lubas politseiuurija tal oma kaebuse esitada.

18. 5. mail 2009 saatis kaebaja prokuratuurile samade asjaoludega seotud kirja. Samal päeval otsustas politsei alustada kaebuse alusel kriminaaluurimist. Riigi väitel küsis politseiuurija järgmisel päeval, 6. mail, haiglast kaebaja tervisekaardi.

19. 13. mail 2009 andis kaebaja politseiuurijale oma ütlused ja esitas oma nägemuse sündmustest (vt punkte 7 ja 9 eespool).

20. Samal päeval võttis uurija ütlused A. P.-lt, kes viibis politseijaoskonna kainestuskambris 29. aprilli 2009 kella 21-ni. Ta selgitas, et ta oli vaadanud läbi ukse silma ja näinud, et noor mees, kelle käed olid selja taga käeraudades, viidi kainestuskambrite ees olevasse ruumi. Politseiametnik S. B., kelle nime nägi ta nimesildilt, lõi noormehe jalust maha. Mees üritas püsti tõusta, kuid politseiametnik takistas teda ja käskis tal põrandal püsida. Iga kord, kui noormees üritas püsti tõusta, löödi ta jalust maha. Mõlemad mehed kasutasid roppusi. Ta kuulis, kuidas kellelegi laksati vastu keha, ja nägi, kuidas politseiametnik oma käsi hoogsalt kinnipeetava suunas liigutas. Ta sai nendest liigutustest aru, et noormeest löödi. Seejärel viidi noormees kõrvalruumi. Pärast seda kuulis A. P. meest karjumas ja anumas peksmise lõpetamist. A. P. sõnul toimus noormehe ja politseiametnike vahel kindlasti mingi võitlus. Seejärel pandi mees kambrisse, kus ta jätkas karjumist ja küsis arsti, kuid varsti jäi ta vait.

21. 15. mail 2009 saatis kaebaja seaduslik esindaja politseile kirja, milles taotles muu hulgas seda, et kaks politseiametnikku, kes olid kaebaja kinni pidanud, viinud ta politseijaoskonda ja kasutanud seal tema vastu vägivalda, esitataks kaebajale äratundmiseks. Samuti soovis ta, et kaebaja viidaks politseijaoskonda võrdlemaks tema ütlusi tegeliku sündmuskohaga ja et ta saaks ütlusi seostada olustikuga. Lisaks taotles ta kaebaja ema küsitlemist seoses kaebaja tervisliku seisundiga 29. aprillil kodunt lahkudes ja 30. aprillil naastes, kiirabiarsti ja -õe küsitlemist tunnistajatena ning kaebaja vigastuste kohtuarstliku ekspertiisi määramist.

22. 15. mail 2009 võttis politseiuurija ütlused M. S.-ilt, kes viibis politseijaoskonna kainestuskambris 29. aprillil 2009. Tema sõnul ta küll kuulis, et mingil hetkel karjus keegi kõrvalruumis appi ja politseiametnikud karjusid vastu, aga aeg-ajalt läbi ukse silma vaadates ei näinud ta politseiametnikke kedagi peksmas.

23. 15. mail 2009 võttis politseiuurija ütlused ka politseiametnikult S. J.-ilt, kes oli kaebaja kinnipidamisel sündmuskohale saabunud politseiautos koos politseiametniku N. S.-iga. Enne politseiautost väljumist olid nad näinud politseiametnikku E. V.-d

kaebajaga vestlemas ning et kaebaja ja politseiametniku vahel toimus rüselus. S. J. ja N. S. jooksid autost välja, kuid sündmuskohale jõudes oli kaebaja juba maha surutud. Ta oli agressiivne ja ropendas E. V. suunas. Politseinik S. J. hoidis teda maas, kasutades selleks oma põlve, et piirata kaebaja liikumisvabadust. Koos N. S.-iga aitas ta E. V.-l kaebaja käed selja taga raudu panna, kuna kaebaja osutas ikka veel füüsilist vastupanu. Kaebaja üritas püsti tõusta, jätkas ropendamist ega allunud korraldustele. Selle tõttu hoidsid politseiametnikud kaebajat maas kuni politseibussi saabumiseni, et transportida ta politseijaoskonda. Muud jõudu tema vastu ei kasutatud. S. J. liskas, et mingil hetkel lähenes neile vanem meesterahvas, kes üritas anda neile raha, mis väidetavalt kuulus kaebajale. Talle öeldi, et raha üleandmiseks puudub praegu vajadus. Lisaks avaldas S. J., et kõnealuste sündmuste ajal rääkis politseiametnik S. B. läheduses teise noormehega, kellel oli nuga.

24. 18. mail 2009 võttis politseiuurija ütlused R. L.-ilt, kes viibis 29. aprillil 2009 politseijaoskonna kainestuskambris. Ta rääkis uurijale, et ta oli läbi ukse kuulnud, kuidas politseiametnikud lohistasid kedagi kambrite ees olevasse ruumi. Ta oli kuulnud, kuidas politseiametnikud provotseerisid seda isikut solvanguid kasutama, karjusid tema peale, kasutasid ise roppusi ja seejärel hakkasid teda peksma. R. L. ei mäletanud täpselt, kuidas politseiametnikud seda isikut löid, kuid arvas, et käte ja jalgadega. Isik oli üritanud püsti tõusta, kuid see ei õnnestunud tal, kuna ta löödi jalust maha. Seejärel viidi ta teise ruumi.

25. 18. mail 2009 võttis politseiuurija ütlused M. Z.-ilt. Mis puutub kinnipidamisse, siis selgitas ta, et enne 29. aprillil 2009 kella 18 ajal toimunud sündmusi oli ta koos kaebajaga mitu õlut ära joonud. Nad olid just mõningate majade taga oleval mänguväljakul istet võtnud, kui politseiautoga saabusid kolm politseiametnikku. Üks politseinikest tuli temaga rääkima ning kaks läksid kaebaja juurde ja lükkasid ta pikali. Üks politseinik pani oma jala kaebaja kaelale ja teine üritas kaebaja jalgadel seista. M. Z. viidi sinna, kus kaebajat peksti. Kaebaja lamas asfaldil nägu liiva sees, sest asfaldis oli auk. Mõne aja pärast saabusid kaks politseiametnikku politseibussiga. Kaebaja käed pandi selja taha käeraudadesse, ta tõsteti jalule ja juhutati bussi suunas. Selle käigus laksas üks politseiametnik vastu kaebaja pead. Kaebaja pandi bussi ja viidi politseijaoskonda.

26. Politseijaoskonnas aset leidnud sündmuste kohta selgitas M. Z., et kaebaja viidi kambrite juures asuvasse ruumi. M. Z. ise jäeti vahetult pärast kinnipidamisetsiooni olevasse koridori. Läbi avatud uste nägi ta, kuidas kaebaja pandi uste ette põrandale ja kaks politseinikku asusid teda peksma. Nad tagusid kaebajat küünarnukkidega ning löid jalaga kuklasse ja mujale. Teisi politseiametnikke ruumi ei sisenenud. Uksed olid lahti, samuti nagu valveruumi uks, kuid sealt ei tulnud kedagi välja. Mõne aja pärast tuli üks kaebajat peksnud politseiametnikest M. Z.-i juurde ja viis ta ütluste andmiseks ametiruumi. Ta andis kaebaja vastu ütlusi, kuna kartis, sest nägi politseiametnikke oma sõpra peksmas.

27. 18. mail 2009 võttis politseiuurija ütlused ka P. S.-ilt, kõnealusel ajal politseijaoskonnas valves olnud politseiametnikult. Ta selgitas, et kui ta 29. aprillil 2009 kell 20 tööle saabus, ütles politseiametnik E. V. talle, et arestikambrisse pandud isik ehk kaebaja võib küsida kiirabi ja et teda tuleks aeg-ajalt kontrollida. Öö jooksul käis kaebaja ise tualetis, ta kaebas valu üle, kuid keeldus kiirabi kutsumise pakkumisest.

Vahetult enne vabastamist öösel palus ta kiirabi kutsuda, mida P. S. ka tegi. P. S. kuulis pealt, kuidas kaebaja rääkis arstile ja õele, et politseiametnikud olid teda peksnud. Kui P. S. küsis, kes olid kaebajat peksnud, vastas ta, et need olid politseiametnikud, kes olid ta politseijaoskonda toonud. Kui P. S. küsis, kus kaebajat peksti, vastas ta, et tänaval tema kinnipidamise käigus. Seejärel viis kiirabi ta haiglasse.

28. 27. mail 2009 võttis politseiuurija ütlused K. I.-lt, kõnealusel ajal politseijaoskonna juhtimiskeskuses valves olnud politseiametnikult. Ta ütles, et kui ta lahkudes möödus arestiruumist, nägi ta kaebajat põrandal istumas, käed raudus. Ta ropendas, käitus agressiivselt ja oli joobes. K. I. sõnul ei peksnud kaebajat tema juuresolekul. Kaebaja ei kaevanud peksmise üle ega palunud kiirabi.

29. 2. juunil 2009 võttis politseiuurija ühe kahtlusaluse, politseiametniku S. B. ütlused. Tema sõnul siis, kui ta jõudis koos politseiametniku E. V.-ga jala Kreenholmi tn 10 ja Kerese tn 18 vahel olevale mänguväljakule, oli kaebaja väga purjus ja vaidles ühe mehega raha üle. Kuna ta läks kaugemale M. Z.-iga rääkima, ei näinud ta, mis toimus kaebaja ja politseiametniku E. V. vahel või kuidas E. V. kaebaja maha surus. M. Z.-il nuga ei olnud, kuid ta võöl oli suur tupp. S. B.-l kaebajaga kokkupuudet ei olnud. Kuid ta nägi, et kaebaja oli agressiivne ka pärast seda, kui E. V. oli ta maha surunud ning politseiametnikud S. J. ja N. S. olid aidanud E. V.-l ta käeraudadesse panna ja hoidsid teda maas. Samuti nägi ta, mis juhtus, kui politseiametnikud S. T. ja J. S. aitasid kaebajat politseibussi toimetada. Kaebajat ei löödud käte ega jalgadega. Teel politseijaoskonda oli politseibussis kuulda tagant tulevaid põntsatusi ja kolkse.

30. S. B. avaldas ühtlasi, et politseijaoskonnas panid politseiametnikud kaebaja arestikambrite ees olevasse ruumi. Ruumi uks jäeti lahti. Ta oli kaebajaga seal ruumis kahekesi umbes 40 minutit, kuid ta ei peksnud teda. Kaebaja ei allunud korraldustele maha rahuneda ja põrandal püsida. Seega ei saanud S. B. käeraudu ära võtta ja pidi kasutama kaebaja vastu jõudu, et sundida teda põrandal püsima ja rahustada ta maha. Mingil hetkel E. V. aitas teda. Kui kaebaja oli natuke rahunenud, viidi ta ütluste andmiseks teise ruumi ja pandi toolile istuma, käed endiselt selja taga raudus. Kaebaja istus tooli peal, kui ta äkitselt kukkus nägu ees toolilt maha. S. B. pani koos sel hetkel ülekuulamisruumi sisenenud E. V.-ga kaebaja toolile tagasi, kuid kaebaja kukkus uuesti maha ja ta aidati taas kord toolile tagasi. Pärast paberite täitmist viidi kaebaja kambrisse kainenema. Tal ei olnud kehavigastusi, välja arvatud mõned vanad kriimustused peas, ja ta ei küsinud arstiabi.

31. 3. juunil 2009 võttis politseiuurija ütlusi neljalt kaebaja kinnipidamist pealt näinud lapselt (A. N., D. K., D. B. ja E. G.). Kolm lastest (A. N., D. K. ja D. B.) olid näinud kaebajat, kui ta oli purjus ja vaidles ühe vanema meesterahvaga raha üle. A. N.-i ja D. K. ütluste kohaselt saabusid kaks politseiametnikku, kellest üks läks rääkima kaebaja ja vanema meesterahvaga. A. N., D. K. ja D. B. ütlesid, et siis läks üks politseiametnikust eemale, et tegeleda kaebaja kaaslasega, kes kandis noatuppe. A. N.-i sõnul hakkas kaebaja karjuma roppusi tema juurde jäänud politseiametniku pihta. A. N., D. K. ja D. B. avaldasid, et pärast sõnavahetust kaebajaga surus politseiametnik ta maha. A. N. ja D. K. ütlesid, et politseiametnik lükkas kaebaja pikali. D. K. lisas, et kaebaja suruti maha, parem põsk vastu maad. Autoga tulnud kaks politseiametnikku aitasid esimesel politseiametnikul kaebaja käed selja taga raudu panna. Kõik lapsed,

sealhulgas E. G., kes oli saabunud pärast kaebaja pikalisurumist, kinnitasid, et politseiametnikud hoidsid kaebajat jõuga maas. A. N.-i ja E. G. sõnul seisti selleks kaebaja jalgadel ning D. K. ja D. B. ütlesid, et üks politseiametnik põlvitas kaebaja kaelal, et hoida ta pead maas, ja teine politseiametnik seisis ta jalgadel kandade läheduses. Kõik lapsed ütlesid, et politseiametnikud ei löönud kaebajat käte ega jalgadega. Kaebaja üritas püsti tõusta, jätkas vandumist ja kurtis, et politseiametnikud teevad talle haiget. Kõik lapsed kinnitasid, et kaebaja osutas politseibussi juurde kõndimisele vastupanu. Politsei kasutas kaebaja bussi panemiseks jõudu ja kaebaja lõi oma pea (D. B. ja E. G. sõnul vasaku poole) vastu bussi ust ära.

32. 4. juunil 2009 võttis politseiuurija kiirabiõde L. G. ja kiirabiarsti V. K. ütlused. Nad olid saanud väljakutse, mis oli seotud peatrauma saanud mehega politseijaoskonnas. Kaebaja, kes oli purjus, ütles, et politseiametnikud olid teda politseijaoskonnas peksnud. Tema riietel ei olnud verd ja ta ei oksendanud. Kuid tema vigastusi arvestades otsustas arst viia ta haiglasse põhjalikumale läbivaatusele.

33. 8. juunil 2009 andis ütlusi teine kahtlusalune, politseiametnik E. V. Ta selgitas, et sai korralduse vastata väljakutsele, mille järgi kõndis mööda Kreenholmi tänavat raskes alkoholijoobes meesterahvas, kellel võis olla nuga. Ta läks koos oma partneri S. B.-ga kohe sinna, kus mees eeldatavasti oli. Kui nad hakkasid Kreenholmi tn 10 asuva maja juurde jõudma, nägi ta, et kaebaja ei käitunud kohaselt, kuna ta vehkis kätega ja komberdas. Kui ta meestele lähenes, juhtis M. Z. kaebajat kättpidi Kreenholmi tn 10 asuva maja taga. Politseiametnikud järgnesid neile ja leidsid kaebaja istumas äärekivil koos M. Z.-iga ja ühe vanema meesterahvaga, kes seisis nende kõrval. Kui E. V. ja S. B. lähenesid, tõusis kaebaja püsti ja komberdas nende poole. M. Z. läks teises suunas. Kui kaebaja politseiametnikeni jõudis, palus E. V. viisakalt tal peatuda. Kuna kaebaja ei reageerinud ja kõndis temast mööda, peatas E. V. kaebaja temal küünarnukist kinni haarates ja kõnetas teda uuesti. Kaebaja reageeris üsna vägivaldselt ning hakkas vaidlema ja kätega vehkima. Sel põhjusel kutsus E. V. raadio teel abi, et toimetada kaebaja kainenema. Vahepeal oli nimetatud vanem meesterahvas nende juurde tulnud ja käskis kaebajal maha rahuneda, kuna tegemist oli politseiametnikega. Kaebaja vastas, et teda ei huvita, ning hakkas raha laiali loopima, öeldes mehele, et hoidku see omale. Mees korjas raha üles, ütles, et ta ei vaja seda, ning pani selle kaebaja taskutesse tagasi. Selleks ajaks oli S. B. läinud M. Z.-i järele. E. V. üritas kaebajat maha rahustada, kuid kaebaja jätkas edasi-tagasi kõndimist, kätega vehkimist ja ropendamist. E. V. otsustas kaebaja käeraudadesse panna, kuna läheduses oli palju lapsi. Kaebaja oli ka selgelt agressiivne ja võis teistele viga teha, eelkõige arvestades võimalikku nuga. Kuna kaebaja ei lasknud E. V.-l end käeraudadesse panna, surus E. V. kaebaja jõuga maha, kuid ei löönud teda. Saabusid politseiametnikud N. S. ja S. J., kes aitasid kaebajat käeraudadesse panna ja viisid ta 10 meetri kaugusel olnud politseiautosse. Kaebajal nuga ei olnud. E. V. kaebajaga mänguväljakul rohkem kokku ei puutunud. Teel politseijaoskonda jätkas kaebaja politseibussis agressiivset käitumist ja E. V. kuulis midagi, mis kõlas nii, nagu oleks kaebaja end millegi vastu tagunud.

34. Lisaks avaldas E. V., et politseijaoskonnas karjus kaebaja, et politsei peksab teda, ning samal ajal üritas S. B. teda maha rahustada ja läbi otsida. E. V. lahkus ruumist, et kuulata üle M. Z.-i kui kaebaja toime pandud raturikkumise tunnistaja. Kui E. V. tagasi tuli, nägi ta, et kaebaja oli kukkunud nägu ees toolilt maha, ja ta aitas S. B.-l

kaebaja toolile tagasi tõsta. Kaebaja kukkus teist korda põrandale, kuhu ta jäetigi. E. V. sõnul üritas kaebaja end tahtlikult vigastada, et hiljem politseid süüdistada. Kui ta oli maha rahunenud, võeti käeraud ära. Kaebaja kõndis kainestuskambrisse kõrvalise abita. Tal ei olnud mingeid vigastusi, mis oleksid vajanud vältimatut arstiabi. Tal olid näo piirkonnas verevalumid, kuid need võis ta saada transportimise ajal või siis, kui ta toolilt maha kukkus. Kaebaja riided olid määrdunud, kuid vereplekke polnud. E. V. teavitas kaebajat, et kui ta kaebab oma tervise üle, kutsutakse talle kiirabi.

35. Samal päeval, 8. juunil 2009, võttis politseiuurija ütlused politseiametnikult N. S.-ilt, kes oli kaebaja kinnipidamisel sündmuskohale saabunud politseiautos koos politseiametniku S. J.-iga. N. S.-i saabumise ajaks hoidis politseiametnik E. V. kaebajat juba maas. Kui ta koos S. J.-iga nende juurde jõudis, nägid nad, et kaebaja oli agressiivne ja ropendas. N. S. aitas E. V.-l kaebaja käed selja taga raudu panna. Seejärel tõsteti kaebaja jalule ja viidi politseiauto juurde, kuid ta keeldus allumast korraldusele paigal püsida ja maha rahuneda ning ta hakkas politseiautot jalaga taguma. Politseinikud toimetasid ta sellepärast autost eemale ja panid pikali. N. S. hoidis ta käsi ja jalgu ning teine politseiametnik põlvitas kaebaja peal, et hoida ta pead maas. Kaebaja osutas politseiametnikele pidevalt vastupanu, ropendas ja käitus agressiivselt. Teda hoiti pikali, et ta ei vigastaks ennast ega teisi. Politseiametnikud ei peksnud teda. Kaebaja jätkas vastupanu osutamist ka siis, kui teda pandi politseibussi, kus ta oli endiselt agressiivne. N. S. lisas, et mingil hetkel tuli nende juurde vanem meesterahvas, kes tahtis anda neile raha, mis väidetavalt kuulus kaebajale. Kuid talle teatati, et raha üleandmiseks puudub hetkel vajadus.

36. Samal päeval, 8. juunil 2009, võttis politseiuurija ütlused politseiametnikelt S. T.-lt ja J. S.-ilt, kes saabusid kaebaja kinnipidamise sündmuskohale politseibussiga. Bussist väljudes nägi J. S., et politseiametnikud S. J. ja N. S. hoiavad kaebajat maas. Kaebaja oli agressiivne, karjus ja vandus ning üritas vabaks rabeleda. N. S. ja S. J. toimetasid kaebaja politseibussi. J. S. avas neile ukse. Ta ei näinud, et kaebaja oleks end millegi vastu ära löönud, kuid transportimise ajal oli bussi tagaosast kuulda hääli, mis kõlasid nii, nagu oleks midagi löödud. S. T. avaldas, et tema bussist ei väljunud. Ta ei kuulnud, et kaebaja oleks end millegi vastu ära löönud, kui teda bussi pandi. Politseijaoskonnas kandsid tema ja J. S. kaebaja arestiruumi ja jätsid ta kambrite ette. Ta ei näinud kaebajal ega tema riietel verd. Samuti ei märganud ta kaebajal nähtavaid vigastusi.

37. Sel päeval, 8. juunil 2009, määras politseiuurija vigastuste kohtuarstliku ekspertiisi olemasolevate dokumentaalsete tõendite alusel (kiirabikaardid, patsiendikaart ning kaebaja, kahtluseluste ja kahe teise politseiametniku kui tunnistaja ütlused).

38. 9. juunil 2009 võttis politseiuurija ütlused politseiametnikult D. R.-ilt, kes oli 29. aprillil 2009 politseijaoskonnas valves olnud. Ta avaldas, et saabus tööle kell 20. Umbes kella 2 ajal öösel hakkas ta kaebaja dokumentidega tegelema. Kaebaja ütles D. R.-ile, et tal on hirmus peavalu ja käed on käeraudade tõttu valusad. Ta palus kutsuda kiirabi. Samuti ütles ta, et tema peavigastuse tekitasid teised politseiametnikud. Tema riietel ei olnud verd ja ta ei oksendanud. Kui kaebaja viidi haiglasse, läks D. R. temaga kaasa.

39. 15. juunil 2009 esitas kaebaja esindaja prokuratuurile politsei peale kaebuse.

Ta avaldas, et politsei ei olnud teinud uurimistoiminguid, mida ta oli 15. mail 2009 taotlenud (sealhulgas politseiametnike esitamine äratundmiseks; kaebaja ja M. Z.-i, kes oli väidetavalt pealt näinud kaebaja toime pandud rahurikkumist, ametlik vastastamine; kaebaja ütluste võrdlemine väidetava rikkumise sündmuskohal valitsenud asjaoludega; kaebaja vigastuste kohtuarstlik ekspertiis; laste, kelle kaebaja esindaja oli kindlaks teinud ja kellest ta oli politseiuurijat 27. mail 2009 teavitanud, küsitlemine). Ta taotles, et prokurör võtaks meetmeid tõendite kogumise tagamiseks. 1. juulil 2009 keeldus prokurör taotlust rahuldama põhjusel, et kaebaja ei olnud vaidlustanud ühtegi uurimisasutuse toimingut või korraldust.

40. 17. juunil 2009 näitas politseiuurija kaebajale fotosid, et teha kindlaks võimalikud kahtlusalsused. Kohtumise protokoll järgi näidati kaebajale nelja nimekirja määratlemata arvu fotodega politseiametnikest, kes olid välimuselt sarnased. Kaebaja tundis ära S. B. kui politseiametniku, kes oli teda politseijaoskonnas peksnud. Ta ei mäletanud, kas politseiametnik oli teda peksnud ka kinnipidamise käigus. Kaebaja ei olnud kindel, kas tunneb fotode järgi ära E. V. Sellest olenemata lisas ta, et suudab teise politseiametniku ära tunda tema näojoonte ja kasvu järgi, kui ta teda isiklikult näeb.

41. 6. juulil 2009 võttis politseiuurija ütlused V. Z.-ilt ehk isikult, kes kutsus 29. aprillil 2009 politsei kaebaja väidetavalt toime pandud rahurikkumise tõttu. Ta selgitas, et Kreenholmi ja Kerese tänava ristmikul seistes nägi ta autost kahte noormeest tänavat ületamas. Ühel neist oli nuga. Tema ees kõndis teine noormees, kes oli väga purjus ja kellel oli raskusi kõndimisega. Pärast noormeeste ja noa nägemist helistas ta politseisse, sest tema arvates olid mehed selgelt ohtlikud ja ta muretses möödakäijate ohutuse pärast.

42. 13. augustil 2009 esitas kohtumediitsiini ekspert oma arvamuse kaebaja vigastuste kohta. Ta jõudis järeldusele, et kaebajal 30. aprillil ja 1. mail leitud vigastuste põhjus olid löögid tõmbi eseme või esemetega. Vigastuste täpset põhjust ei olnud võimalik kindlaks teha, kuna nende kirjeldused dokumentides ei olnud piisavalt üksikasjalikud. Sellest olenemata järeldas ekspert, et vigastused olid tekitatud vahetult enne arstlikku läbivaatust ehk võib olla, et 29. aprillil 2009. Samuti märkis ta, et kuna ülajäsemete vigastusi ei olnud kirjeldatud piisavalt üksikasjalikult, ei ole võimalik kindlaks teha, kas need vigastused olid saadud enesekaitse käigus. Üheski dokumendis polnud infot etanoolisisalduse kohta kaebaja veres, vaid oli lihtsalt kirjas, et kaebaja oli alkoholihoobes.

43. 2. septembril 2009 andis kohtuekspert politseiuurijale kirjaliku arvamuse kohta suulisi ütlusi. Vastuseks küsimusele, kas kaebajal oli verevalum vasaku silma piirkonnas nii 30. aprillil kui ka 1. mail, ütles ekspert, et 30. aprilli dokumentides selle kohta info puudub. Ta selgitas, et ei saa välistada, et verevalum tekitati 29. aprillil, kuid see võidi tekitada ka 30. aprillil või 1. mail. Vigastuste põhjuse kohta esitatud küsimusele vastas ta, et kuna dokumentides vigastuste üksikasjalik kirjeldus puudub, ei ole traumasid põhjustanud eseme täpset olemust võimalik kindlaks teha.

44. 14. septembril 2009 esitas politseiuurija M. Z.-ile isikutuvastuse eesmärgil politseiametnike fotod. Kohtumise protokoll järgi näidati M. Z.-ile nelja nimekirja määratlemata arvu fotodega politseiametnikest, kes olid välimuselt sarnased. M. Z. tundis ära ühe politseiametniku (E. V.), kes oli koos teise politseiametnikuga (S. B.) peksnud kaebajat politseijaoskonnas ja kasutanud mänguväljakul kaebaja vastu jõudu.

Ta ei tundnud fotodelt kindlalt ära S. B.-d, kuid märkis ära teise politseiametniku, kes oli tema sõnul S. B.-ga väga sarnane. Ühtlasi avaldas ta, et mänguväljakul peksmist ei toimunud, vaid kaebaja käed väänati lihtsalt selja taha ja ta suruti maha.

45. 8. jaanuaril 2010 kaebas kaebaja prokurörile, et olenemata korduvatest taotlustest ei ole talle ikka veel teatatud kohtuarstliku ekspertiisi tegemise otsusest. Ta lisas, et ekspert ei ole teda ikka veel läbi vaadanud, kuigi pärast peksmist kaebas ta peavalude ja nägemise kaotuse üle. Ta taotles, et talle saadetak스 koopias mis tahes eksperdihinnangust, kui selline on tema teadmata tehtud. Samuti kaebas ta, et ei ole toimunud ametlikku vastastamist M. Z.-i ja kahtlusalustega, et kõrvaldada nende ütlustest vasturääkivused. 14. jaanuaril 2010 keeldus prokurör taotlust rahuldama taaskord põhjusel, et kaebaja ei olnud vaidlustanud ühtegi uurimisasutuse toimingut või korraldust.

46. 20. jaanuaril 2010 otsustas politseiuurija menetluse lõpetada, kuna puudusid tõendid, et politseiametnikud olid toime pannud kuriteona kvalifitseeritava võimuliialduse. Nende poolt jõu kasutamine ei rikkunud politseiseadust, see oli seaduslik ja õigustatud ega olnud ülemäärane. Prokurör kinnitas politseiuurija otsuse 15. veebruaril 2010.

47. Kaebaja kinnipidamise kohta leidis politseiuurija, et kaebaja väited peksmise kohta on täiesti alusetud. Ta leidis sisuliselt, et kaebaja vastu jõu kasutamist tema vahistamisel õigustasid kaebaja toime pandud raurikkumine alkoholijoobes viibides, tema keeldumine alluda politseiametnike seaduslikele korraldustele ja tema katse lahkuda sündmuskohalt politseiametnike nõusolekuta. Füüsiline jõud, mida kasutati kaebaja pikali surumiseks, käeraudadesse panemiseks ja maas hoidmiseks, ei olnud ülemäärane.

48. Otsuses peeti tuvastatuks, et kaebaja vahistamine toimus järgmiselt. Kerese tn 18 lähedal oleval mänguväljakul ei käitunud kaebaja kohaselt, ta vehkis kätega, ropendas ja komberdas palju. Ta ei reageerinud politseiametnike antud korraldustele. Politseiametnik E. V. otsustas ta käeraudadesse panna, kuna ümbruses oli palju lapsi, kaebaja oli selgelt agressiivses meeleolus, ta oleks võinud vigastada teisi isikuid ja väljakutsel anti teatud infot (noa kandmise kahtlus). Sel hetkel saabusid politseiametnikud N. S. ja S. J., kes aitasid kaebaja käeraudadesse panna. Kaebaja ei täitnud politseiametnike korraldusi paigal püsida ja maha rahuneda, vaid hakkas politseiautot jalaga taguma. N. S. ja S. J. hoidsid kaebajat maas, et teda ohjeldada. Kaebaja jätkas vastupanu osutamist, ropendamist ja agressiivselt käitumist. Agressiivse käitumise tõttu oli E. V. sunnitud kutsuma politseibussi, et kaebaja politseijaoskonda transportida. Kaebaja osutas vastupanu politseibussi panemisele ning transportimise ajal jätkas ropendamist ja agressiivselt käitumist. Bussi tagaosast tulevatest häälest jäi mulje, nagu oleks kaebaja end millegi vastu ära löönud.

49. Kui politseiuurija jõudis järeldusele, et kaebajat ei pekstud ja kasutati üksnes seaduslikku jõudu, tugines ta konkreetselt laste, politseiametnike N. S.-i, S. J.-i, J. S.-i, S. T. ning kahtlustatavate politseiametnike S. B. ja E. V. ütlustele ning ütlustele, mille andis M. Z., kes oli tuvastusfotode esitlemise käigus öelnud, et mänguväljakul peksmist ei toimunud, vaid kaebaja käed väänati lihtsalt selja taha ja ta suruti maha.

50. Mis puudutab politseijaoskonnas toimunud sündmusi, siis jättis

politseiuurija M. Z.-i ütlused ebausaldusväärse põhjusel kõrvale, sest M. Z. ei saanud näha, mis kaebajaga arestiruumis juhtus. Kuigi selle ruumi uks oli lahti, seisis M. Z. kaugemal. Politseijaoskonnas kinni peetud isikute kohta järeldas uurija, et nende ütlused ei kinnitanud otseselt kaebaja peksmist. Kinnipeetavate A. P. ja R. L.-i ütlused, mille järgi oli kaebajat pekstud, jäeti kõrvale, sest need olid vastuolus kolmanda kinnipeetava, M. S.-i, ütluste ja muude tõenditega. Kaebaja kinnipidamise ja transportimisega seotud neli politseiametnikku ning veel üks politseiametnik, kes viibis kaebaja kinnipidamise ajal politseijaoskonnas, tunnistasid samuti, et kaebajat ei pekstud.

51. Kaebaja vigastustega seoses tsiteeris politseiuurija märkusi kaebaja kainenema toimetamise protokollist ning kiirabi- ja patsiendikaardist. Mis puudutab vasaku silma ümber olnud verevalumit, mis dokumenteeriti esimest korda haiglas 1. mail 2009, siis viitas uurija kohtueksperdi arvamusele, mille järgi võidi see tekitada 29. või 30. aprillil või 1. mail 2009 ja dokumentide alusel oli võimatu tuvastada selle põhjust. Nimetatud informatsiooni alusel leidis uurija, et kaebaja väide selle kohta, et verevalum vasaku silma ümber tekitati politseijaoskonnas peksmise käigus, on alusetu ja vale. Uurija leidis, et kaebaja väited, et ta oli oksendanud ja tema riided olid verised, on ümber lükatud politseiametnike ütlustega ning kiirabiarsti ja -õe ütlustega, mille järgi ei näinud nad kaebaja riietel verd ega seda, et kaebaja oleks oksendanud.

52. Politseiuurija leidis kokkuvõtteks, et politseijaoskonnas oli kaebaja agressiivne, jätkas ropendamist ja eiras korraldusi paigal püsida. S. B. ja E. V. kasutatud jõud tema vastu oli õigustatud ja seaduslik ega olnud ülemäärane.

53. 15. märtsil 2010 esitas kaebaja kriminaalmenetluse lõpetamise määruse peale määruskaebuse. Ta avaldas muu hulgas, et menetlus ei olnud objektiivne, tunnistajate ütlusi tsiteeriti valikuliselt ja moonutatult, mõningaid tunnistajaid (näiteks Y. B.-d, kes oli kaebaja vahistamist pealt näinud, ja A. D.-d, keda peeti kaebajaga samal ajal politseijaoskonnas kinni) ei küsitletud, talle ei tehtud kohtuarstlikku ekspertiisi ja ei korraldatud ametlikku vastastamist, et kõrvaldada ütlustes sisalduvaid vastuolusid.

54. 23. märtsil 2010 jättis Riigiprokuratuur menetluse lõpetamise määruse peale esitatud kaebaja määruskaebuse tähtaja aegumise tõttu rahuldamata. Kriminaalmenetluse lõpetamise määruses seisis, et kaebaja peab määruskaebuse esitama Riigiprokuratuurile kümne päeva jooksul alates määruse kättesaamisest. Määrus saadeti kaebaja aadressile lihtkirjana 26. veebruaril 2010. Eesti Post märkis, et tavakiri saadeti adressaadile postkontori järgmisel tööpäeval. Seega pidi kiri kaebajani jõudma 1. märtsil 2010, mis tähendab, et määruskaebuse esitamise tähtaja viimane päev oli 11. märts 2010. Kaebaja esitas määruskaebuse 15. märtsil 2010. Kaebaja sõnul sai ta kirja kätte alles 5. märtsil 2010, kui ta naasis koju pärast teises linnas töötamist. Kuigi kaebaja ei taotlenud määruskaebuse esitamise tähtaja ennistamist, märkis Riigiprokuratuur, et igal juhul puudub selleks igasugune alus. Riigiprokuratuuri arvates oli kaebajal hoolsuskohustus seoses oma postiga, sest ta teadis, et pooleli on menetlus, kus võidakse teha otsuseid tema olukorra kohta. Kaebajal oli tähtaja ületamise vältimiseks mitu valikuvarianti.

55. 30. aprillil 2010 jättis Tartu Ringkonnakohus Riigiprokuratuuri määruse jõusse. Kohus nõustus kaebaja advokaadiga, et määruskaebuse esitamise tähtaeg hakkas kulgema määruse tegeliku kättesaamise kuupäevast, mitte kuupäevast, mil selle oleks pidanud posti kohaletoimetamise aja arvutuste alusel kätte saama. Siiski leidis kohus, et

kriminaalmenetluse lõpetamise määrus jõudis kaebaja postkasti 1. märtsil 2010, kuid ei selgitanud, milliste tõendite alusel kohus sellisele järeldusele jõudis. Samuti avaldas kohus, et puudus vajadus asuda seisukohale määruskaebuse esitamise tähtaja ennistamise kohta, sest kaebaja arvates ei olnud ta tähtaega mööda lasknud ja ta ei taotlenud selle ennistamist.

D. Kaebaja suhtes väärteomenetluse lõpetamine

56. 25. mail 2009 tunnistas Ida prefektuur kaebaja süüdi väärteona kvalifitseeritavas raurikkumises Kreenholmi tänaval ja määras talle trahvi. Kaebaja kaebas selle otsuse edasi Viru Maakohtusse.

57. Pärast 4. novembril toimunud avalikku kohtuistungit lõpetas Viru Maakohus 17. novembril 2010 kaebaja suhtes väärteomenetluse. Kohtu arvates puudusid tõendid selle kohta, et tema käitumine kujutas endast väärtegu.

58. Kohus jättis kõrvale kaebaja ütlused, mis ta andis 30. aprillil 2009 kell 02.15 haiglas ja mis sisaldasid samal ööl kell 02.40 koostatud väärteoprotokollis, viidates asjaolule, et see tõend hangiti ebaseaduslikult. Kohus märkis, et tõendid koguti rohkem kui kaheksa tundi pärast teo väidetavat toimepanekut, lisaks oli isik vahepeal, kell 19.45, kainenema toimetatud.

59. Kohus leidis, et tunnistaja M. Z. andis 4. novembri 2010. aasta kohtuistungil usaldusväärseid ütlusi, kui ta avaldas, et politsei oli mõjutanud teda kaebaja vastu tunnistusi andma, lastes tal pealt kuulata kaebaja peksmist. Kohtu arvates kinnitas neid ütlusi asjaolu, et kaebaja viidi haiglasse ja kuulati seal üle.

60. Kohus jõudis järeldusele, et väärteomenetluses koguti tõendeid ebaseaduslikult, mis riivas kaebaja au ja väarikust ning ohustas tema tervist. See järeldus tugines kaebaja ja M. Z.-i ütlustele, haiglast saadud andmetele ning väärteoprotokoll koostamise kohale ja ajale.

61. Lisaks avaldas kohus, et rikuti oluliselt väärteomenetlust reguleerivaid sätteid, kuna kaebaja vahistati kell 17.40 ja viidi kohe politseijaoskonda, kuid kainenema toimetati alles kell 19.45; ühtlasi võeti temalt ütlusi alles haiglas kell 02.15 ja väärteoprotokoll koostati alles haiglas kell 02.40.

62. Ida prefektuur kohtuotsust edasi ei kaevanud.

II. ASJAKOHANE RIIGISISENE ÕIGUS JA KOHTUPRAKTIKA

63. Kõnealusel ajal kehtinud politseiseaduse § 13 lg 1 p 1 sätestas, et politseil on õigus nõuda isikutelt avaliku korra järgimist ja korrariikkumiste lõpetamist ning rakendada õiguserikkuja suhtes seaduses ettenähtud sunnivahendeid.

64. Kõnealusel ajal kehtinud politseiseaduse § 14 lg 2 nägi ette, et enne sunni kohaldamist on politsei kohustatud hoiatama isikut, kelle suhtes ta kavatses sundi kohaldada. Lisaks nägi see ette, et hoiatamisest võib loobuda ainult juhul, kui hoiatamine ei ole võimalik õigusrikkumise kõrvaldamise kiire vajaduse tõttu.

65. Kõnealusel ajal kehtinud politseiseaduse § 14² lg 1 sätestas, et

politseiametnikul on õigus kasutada füüsilist jõudu, kui isikule kehtiva haldusaktiga ohu väljaselgitamiseks, tõrjumiseks või õigusrikkumise kõrvaldamiseks pandud kohustuse täitmise tagamine muu haldussunnivahendiga ei ole võimalik.

66. Kõnealusel ajal kehtinud karistusseadustiku § 291 „Võimuliialdus” sätestas, et ametialaseid ülesandeid täitva ametiisiku poolt relva, erivahendi või vägivalla ebaseadusliku kasutamise eest karistatakse rahalise karistuse või ühe- kuni viieaastase vangistusega.

67. Kriminaalmenetluse seadustiku § 77 sätestab, et isikud võib vastastada, kui ütlustes ilmnenud vastuolu ei ole võimalik muul viisil kõrvaldada. Vastastamisel selgitatakse vastastatavate omavahelised suhted ja neile esitatakse järjestikku küsimusi asjaolu kohta, milles vastuolu ilmneb. Vastastamisel võib avaldada vastastatava varem antud ütlusi ja esitada muid tõendeid. Vastastatavad võivad uurimisasutuse ametniku loal ja tema kaudu esitada teineteisele ütlustes ilmnevate vastuolude kohta küsimusi.

68. KrMS § 81 lg 4 sätestab, et vajaduse korral esitatakse isik, asi või muu objekt äratundmiseks foto, filmi või heli- või videosalvestise järgi.

69. KrMS § 195 näeb ette, et kuriteoteade esitatakse uurimisasutusele või prokuratuurile suuliselt või kirjalikult. Sama sätte alusel protokollitakse uurimisasutuses või prokuratuuris kohapeal vahetult esitatud suuline kuriteoteade ja telefoni teel edastatud kuriteoteade talletatakse kirjalikult või helisalvestatakse.

70. Kõnealusel ajal kehtinud § 207 „Kriminaalmenetluse alustamata jätmise või lõpetamise vaidlustamine Riigiprokuratuuris” sätestas, et kannatanu võib esitada kaebuse Riigiprokuratuurile kriminaalmenetluse lõpetamise peale määruse koopia saamisest alates kümne päeva jooksul.

71. Kuna kriminaalmenetluse seadustik ei sisaldanud sätteid dokumentide kättetoimetamise kohta, kuulusid analoogia korras kohaldamisele haldusmenetluse seaduse üldsätted. Riigikohus tõlgendas neid nii, et kui dokument toimetatakse kätte lihtpostiga, mis rikub haldusmenetluse seaduse § 26 nõuet saata dokument tähtkirjaga, siis on ametivõimud kohustatud tõendama, et asjasse puutuv isik sai kirja kätte (vt Riigikohtu 9. mai 2005. aasta määrust asjas nr 3-3-1-28-05, punktid 13 ja 14).

72. 20. oktoobri 2010. aasta otsuses (asi nr 3-1-1-87-10, punktid 6 ja 9) tegeles Riigikohus sama sõnastuse, nagu on KrMS § 207 lõikes 3, tõlgendamise ja kohaldamisega, kuigi see sõnastus on pärit §-st 208, mis käsitleb Riigiprokuratuuri määruse vaidlustamist ringkonnakohtus. Selles asjas ei nõustunud Riigikohus väitega, et ainuüksi selle tõttu, et Eesti Post lubab lihtstandardkirja edastada järgneval tööpäeval, ei ole võimalik, et kaebaja sai Riigiprokuratuuri määruse kätte ligi kuu aega pärast postitamist. Riigikohus leidis, et määruse kättesaamist, millest algab kaebuse esitamise tähtaeg, ei suudetud tuvastada.

ÕIGUSKÜSIMUSED

I. KONVENTSIOONI ARTIKLI 3 VÄIDETAV RIKKUMINE

73. Kaebaja kaebas, et politsei peksis teda kinnipidamise ajal ja politseijaoskonnas kinnipidamise ajal ning et ametivõimud ei uurinud põhjalikult tema väiteid väärkohtlemise kohta. Ta tugines konventsiooni artiklile 3, mis on sõnastatud järgmiselt:

„Kedagi ei või piinata ega ebainimlikult või alandavalt kohelda ega karistada.”

74. Riik vaidles kaebusele vastu.

A. Vastuvõetavus

75. Riik avaldas, et kaebaja ei ammendanud riigisiseseid õiguskaitsevahendeid, kuna esiteks ei vaidlustanud ta kriminaalmenetluse lõpetamise määrust seaduses ette nähtud aja jooksul ja ta ei taotlenud tähtaja ennistamist. Teiseks väitis riik, et kaebaja ei alustanud halduskohtumenetlust, et saada hüvitist väidetavalt jõu kasutamisega tekitatud kahju eest, kuigi tal oli selleks võimalus.

76. Kaebaja vaidles nendele väidetele vastu.

77. Esimese vastuväite kohta märgib EIK, et kaebaja esitas määruskaebuse kriminaalmenetluse lõpetamise määruse peale kooskõlas seaduse selge ja ühemõttelise sõnastusega, nagu toodi välja talle saadetud määruses. Asjaomane säte nägi ette, et kaebaja peab määruskaebuse esitama Riigiprokuratuurile kümne päeva jooksul alates määruse kättesaamisest. Riik ei ole selle sõnastuse selgust kahtluse alla seadnud. EIK märgib, et kuna kriminaalmenetluse seadustik ei sisaldanud sätteid dokumentide kättetoimetamise kohta, kuulusid analoogia korras kohaldamisele haldusmenetluse seaduse üldsätted. Riigikohus tõlgendas neid nii, et kui dokument toimetatakse kätte tavapostiga, mis rikub üldnõuet saata dokument tähtkirjaga, siis on ametivõimud kohustatud tõendama, et asjasse puutuv isik sai kirja kätte; ei piisa sellest, kui ametivõimud näitavad, et kiri on posti pandud (vt punkti 71 eespool). Käesoleval juhul saatsid ametivõimud määruse kaebajale tavapostiga ega suutnud tõendada, et kaebaja sai selle kätte varem, kui ta ise väitis. EIK märgib ühtlasi, et needsamad väited ja seaduse tõlgenduse, mida Riigiprokuratuur ja ringkonnakohus kaebaja asjas kasutasid, lükkas Riigikohus teises asjas peagi ümber (vt punkti 72 eespool).

78. EIK ei saa riigiga nõustuda, et kaebaja asi erines oluliselt sellest asjast, mida Riigikohus hiljem lahendas. Riik väitis, et kaebaja asjas oli tõendatud, et tema ema, kelle juures kaebaja elas, sai määrust sisaldanud kirja kätte enne kuupäeva, mil kaebaja selle enda väidetele ise kätte sai. EIK-i arvates oli mõlemas asjas küsimus selles, kas ametivõimud olid tõendanud, et määrus saadi kätte konkreetsel kuupäeval, millest alates hakatakse arvutama määruskaebuse esitamise tähtaega. Riigikohtus tõendasid ametivõimud oma seisukohta nii, et tuginesid arvutustele, mille aluseks olid posti

kohaletoimetamise tähtjad, mille postiteenuse osutaja avaldas, kuid kohus lükkas selle argumendi ümber. Prokuratuur esitas samad argumendid ka kaebaja asjas. Selles kontekstis ei ole oluline, kas neid kasutati toetamiseks järelt, et kaebaja ema sai kirja kätte enne konkreetset kuupäeva või et kaebaja ise oleks pidanud selle enne nimetatud kuupäeva kätte saama. Loeb see, et prokurör ei suutnud tõendada konkreetset kuupäeva, mil kaebaja määruse kätte sai, võttes arvesse, et määrust ei toimetatud kätte tähtkirjaga, nagu tegelikult oleks pidanud tegema, ja kaebaja eitas määruse kättesaamist ametivõimude öeldud kuupäeval. Asjaolu, et määrust ei toimetatud kätte tähtkirjaga, muutis võimatuks selle, et ametivõimud oleksid saanud vaidlustada kaebaja väidet, et ta sai määruse kätte 5. märtsil 2010.

79. EIK ei saa nõustuda ka riigi väitega, et kaebaja oleks pidanud taotlema määruse vaidlustamise tähtaja ennistamist. EIK kordab, et kaebaja tegutses kooskõlas asjaomaste sätete selge ja ühemõttelise sõnastusega, tuginedes seaduse tõlgendusele, mida Riigikohus hiljem kinnitas. Seega ei olnud tal alust arvata, et ta ei olnud määruskaebust esitanud õigel ajal ja et ta oleks pidanud taotlema tähtaja ennistamist. Igal juhul leiab EIK, et tähtaja ennistamise taotlemisest ei oleks mingit kasu olnud. Riigisisese kohtupraktika, millele riik ise viitas, järgi oli tähtaega võimalik ennistada üksnes juhul, kui isik ei saanud määruskaebust esitada väliste asjaolude tõttu, mida ta ei saanud mõjutada, või mõne erakorralise isikliku asjaolu, näiteks haiguse, ajutise psüühikahäire vms tõttu. Riigiprokuratuuri määrus kinnitab, et kaebaja ei oleks saanud tugineda ühelegi neist asjaoludest (vt punkti 54 eespool).

80. Sellest tulenevalt leiab EIK, et kaebaja tegi kõik, mida temalt sai nõuda riigi õiguses ette nähtud tähtaegadest kinnipidamiseks ja seega riigi kriminaalõigussüsteemis kättesaadavate õiguskaitsevahendite ammendamiseks (vt muu hulgas *Selmouni vs. Prantsusmaa* [suurkoda], nr 25803/94, p 74, EIK 1999-V, milles EIK kinnitas, et kaebus, mida lõpuks soovitakse esitada EIK-ile, tuleb kõigepealt (vähemalt sisuliselt) esitada asjaomasele riigisisesele asutusele ja see kaebus peab olema kooskõlas riigi õiguses sätestatud vorminõuete ja tähtaegadega; vt ka *Ilhan vs. Türgi* [suurkoda], nr 22277/93, p 59, EIK 2000-VII, milles EIK kordas, et ta peab kontrollima, kas kohtuasja kõikide asjaolude valguses on kaebaja teinud kõik, mida sai temalt mõistlikult eeldada riigisiseste õiguskaitsevahendite ammendamiseks).

81. Mis puudutab riigi teist vastuväidet, siis leiab EIK oma järjepideva praktika alusel, et kuna kaebaja ammandas talle kriminaalõigussüsteemis kättesaadavad õiguskaitsevahendid, ei pidanud ta üritama saada hüvitist eraldi halduskohtumenetluse alustamise teel (vt *Assenov jt vs. Bulgaaria*, 28. oktoober 1998, p 86, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-VIII; *Julin vs. Eesti*, nr-d 16563/08, 40841/08, 8192/10 ja 18656/10, punktid 114–115, 29. mai 2012; ning *Korobov jt vs. Eesti*, nr 10195/08, punktid 88–89, 28. märts 2013, milles EIK leidis, et kaebajad ei olnud kohustatud alustama eraldi halduskohtumenetlust, millel oli sisuliselt sama eesmärk nagu prokuratuurile karistusseadustiku alusel kaebuse esitamisel väärkohtlemise kohta).

82. Sellest tulenevalt ei jätnud kaebaja ammandamata riigisiseseid õiguskaitsevahendeid seoses kaebusega enda väärkohtlemise kohta. Selle tõttu tuleb riigi vastuväidet riigisiseste õiguskaitsevahendite ammendamata jätmise kohta rahuldamata jätta.

83. EIK märgib ka, et kaebus ei ole selgelt põhjendamatu konventsiooni

artikli 35 lõike 3 punkti a tähenduses. EIK märgib veel, et see ei ole vastuvõetamatu ka muudel alustel. Seetõttu tuleb kaebus tunnistada vastuvõetavaks.

B. Sisu

1. Poolte seisukohad

(a) Kaebaja

84. Kaebaja väitis, et politsei kasutas tema kinnipidamisel ülemäärast jõudu. Ta ei rikkunud mänguväljakul rahu. Enne politseiametnike saabumist ei olnud ta kellegi vastu agressiivne ega vägivaldne. Tema valduses ei olnud ühtegi ohtlikku eset. Seega ei olnud vajalik suruda teda maha ega hoida teda jõuga seal ja panna ta tugevalt käeraudadesse. Kaebaja nõustus, et ta ropendas ja osutas politseile vastupanu. Kuid ta tegi seda alles pärast seda, kui politseiametnikud olid tema vastu jõudu kasutanud, ja see oli loomulik reaktsioon väljendamaks oma pahameelt sellise käitumise üle.

85. Kaebaja väitis, et tema versiooni tema kinnipidamise ajal juhtunu kohta (vt punkti 9 eespool) kinnitasid A. P., M. S.-i, R. L.-i, M. Z.-i ning kiirabiõe ja -arsti ütlused, samuti kriminaalmenetluse käigus kogutud meditsiinidokumendid (vt punkte 12, 13, 15, 16, 20, 22, 24, 26 ja 42 eespool). Ta leidis, et uurija hinnang tõendite kohta ei olnud erapooletu, vaid oli mittetäielik ja ebaõige, mistõttu jõudis uurija valele järeldusele.

86. Kaebaja lisas, et ta ei saanud politseijaoskonnas agressiivselt käituda ega politseile vastupanu osutada, sest ta oli käeraudades. Ühtlasi tõi ta välja, et teda väärkohelnud politseiametnikud S. B. ja E. V. olid patrullpolitseinikud. Seega oli selgusetu, miks nad jäid pärast kaebaja jaoskonda transportimist sinna ja milliseid tööalaseid ülesandeid nad seal täitsid. Kaebaja peksmist kinnitati ka kohtuotsuses, millega mõisteti ta väärteosüüdistuses õigeks (vt punkti 60 eespool).

87. Tema peapõrutus, välised verevalumid, vasaku kõrva, vasaku meelekoha ja vasaku silma paistetused ning ülejäämetel olnud verevalumid viitasid sellise isiku peksemisele, kes ei saanud end kätega kaitsta. Peksmisel kasutati teadlikult jõudu just nii palju, et mitte jätta tõsiseid märke. Randmevigastused kinnitasid seda, et käeraud olid eriti valulikud. Mis puudutab alles 1. mail 2009 dokumenteeritud vasaku silma verevalumit, siis seda saab selgitada asjaoluga, et ta ei kaevanud selle üle 30. aprillil 2009 ning et pehmematel ja kõvematel kehaosadel ilmusid verevalumid erineval ajal. Lisaks ei vaadanud kaebajat läbi kohtuarst, vaid ainult tavalised arstid. Kaebaja väitis ka seda, et peksmise tagajärjel kadus osaliselt tema vasakust silmast nägemine.

88. Kaebaja arvates ei olnud ametivõimude läbi viidud menetlus tõhus, nagu nõuab konventsiooni artikkel 3.

89. Nii politsei kui ka prokurör keeldusid algselt kaebaja kaebusega tegelemast. Kuigi politsei lubas selle lõpuks 30. aprillil 2009 esitada, alustati ametlikku menetlust alles 5. mail 2009 ehk pärast seda, kui kaebaja oli esitanud uue kaebuse prokuratuurile.

90. Mitut olulist uurimistoimingut ei tehtud üldse või tehti liiga hilja selleks, et hankida kasulikke tõendeid. Eelkõige ei määratud politsei kaebaja meditsiinilist läbivaatust, et teha kindlaks tema vigastuste olemus ja põhjused. Selle asemel, ja sedagi

üksnes kaebaja pealekäimisel, määras politsei kohtuarstliku ekspertiisi dokumentaalsete tõendite põhjal. Politsei küsitles kaebajat 13. mail 2009 ehk ligi kaks nädalat pärast sündmusi. Politsei küsitles kahtlusaluseid 2. ja 8. juunil 2009 ehk rohkem kui kuu aega pärast sündmusi. See viivitus andis kahtlusalustele ja nende kolleegidele küllaldaselt aega oma ütlusi kooskõlastada. Isikuid, kes vahistamist ja politseijaoskonnas toimunut pealt nägid, ei tuvastanud mitte politsei, vaid kaebaja ise. Politsei küsitles neid kaebaja taotlusel, kuigi politseil oleks olnud lihtne neid omal algatusel tuvastada ja küsitleda. Kahte tunnistajat (vahistamist pealt näinud Y. B.-d ja politseijaoskonnas viibinud A. D.-d) ei küsitletud üldse olenemata asjaolust, et kaebaja oli korduvalt politseile öelnud, et nad olid sündmuste tunnistajateks. Politsei ei korraldanud kaebaja ja kahtlusaluste ametlikku vastastamist, et uurida olulisi erinevusi nende ütlustes. Samuti ei vaadanud uurija läbi politseijaoskonna turvakaamerate salvestisi.

91. Viimaseks väitis kaebaja, et uurimine ei saanud olla sõltumatu, kuna selle viis läbi politseiametnik kahtlusalustega samast prefektuurist. Ta lisas, et prokurör ei teinud tõhusat järelevalvet uurimise üle.

(b) Riik

92. Riik eitas igasugust kaebaja väärkohtlemist tema kinnipidamise ajal ja pärast seda. Riik väitis, et riigi versioon sündmustest (vt punkti 10 eespool) põhines kriminaalmenetluses kogutud ja menetluse lõpetamise määruhes hinnatud tõenditel. Riik lisas, et jõu ja käeraudade kasutamine mänguväljakul oli vajalik ka selle tõttu, et kaebaja kujutas ohtu iseendale. Samamoodi aitas jõu ja käeraudade kasutamine politseijaoskonnas tagada kaebaja enda ohutust. Riik märkis, et käeraudad võeti ära kohe, kui kaebaja oli maha rahunenud. Riik juhtis tähelepanu ka vastuoludele kaebaja ütlustes ja käitumises näitamaks, et kaebajal endalgi puudus selge ülevaade temaga juhtunust. Kaebaja hilisema õigeksmõistmise kohta väärteosüüdistuses väitis riik, et see ei muutnud asjaolu, et jõu ja käeraudade kasutamise ajal oli kaebaja ohtlik iseendale ja teistele. Mis puudutab patrullpolitseinike tegevust politseijaoskonnas, siis nende tööülesannete hulka kuulub ka protokollide koostamine patrullis toimunud sündmuste kohta.

93. Kaebaja vigastuste kohta võib öelda, et proportsionaalse jõu ja käeraudade paratamatu kasutamine tekitas talle kahetsusväärset mõningaid kehalisi vigastusi, mida ei olnud võimalik vältida. See tulenes kaebaja aktiivsest vastupanust kinnipidamisele ja politseisõidukisse paigutamisele ning keeldumisest alluda korraldustele politseijaoskonnas. Vasaku meelekohta verevalum ja paistetused võisid tekkida sellest, et kaebaja lõi oma pea vastu politseibussi ust ära, kui ta osutas vastupanu politseijaoskonda transportimisele, või kui ta lõi end transportimise ajal vastu politseibussi siseseinu või kui ta kukkus politseijaoskonnas toolilt maha. Parema randme paistetust saab seletada politseile vastupanu osutamisega käeraudadesse panekul. Kõigest olenemata olid kehalised vigastused väikesed ja ajutised. Esimest korda 1. mail 2009 dokumenteeritud vasaku silma ümber olnud verevalumi ja ülejääsetel olnud verevalumite päritolu jäi selgusetuks. Ei saanud välistada, et kaebaja oli ennast ise vigastanud pärast politseijaoskonnast vabanemist, eriti kuna ta oli oma vabastamise järgsel päeval joobes. Igal juhul ei olnud kaebaja vigastused kooskõlas tema süüdistusega, et politseiametnikud olid teda käte ja jalgadega mitu tundi üle keha

tagunud. Mingil määral tuleb arvesse võtta ka politseiametniku E. V. arvamust, et kaebaja oli vigastused tahtlikult tekitanud, et hiljem politseid süüdistada. Ei saa eeldada, et hiljem avastatud terviseprobleemid on tekitanud politsei.

94. Menetluse kohta leidis riik, et see oli tõhus.

95. Menetlust alustati viivitamata ja see viidi läbi piisavalt kiiresti. Viiepäevane viivitus pärast kaebaja kaebuse esitamist tulenes sellest, et kaebuse esitamise päevale järgnesid riigipüha (reede, 1. mai 2009) ja nädalavahetus. Politsei alustas menetlust teisipäeval, 5. mail, ehk üks päev pärast kaebuse registreerimist esmaspäeval, 4. mail. Uurimistoiminguid tehti ajavahemikus 13. maist 2009 kuni 14. septembrini 2009.

96. Menetlus oli põhjalik. Politsei tegi kõik asjakohased ja mõistlikud uurimistoimingud tõendite viivitamatuks kogumiseks ning politsei tegutses omal algatusel. Eraldi küsitleti kaebajat, 18 tunnistajat ja kahte kahtlusosalust. Politsei määras kaebaja vigastuste kohtuarstliku ekspertiisi ja küsitles eksperti. Politsei esitas kaebajale ja ühele tunnistajatest kahtlusosaluste fotod nende äratundmiseks. Põhjused, miks mõnda ütlust ei peetud usaldusväärseks, esitati kriminaalmenetluse lõpetamise määruuses. Määruse tegemisel ei hinnanud ametivõimud tõendeid meelevaldselt.

97. Mis puudutab menetluse sõltumatust, siis lõpetati kriminaalmenetlus prokuröri heakskiidul. Seega ei otsustanud asja politseiprefektuur üksinda.

2. EIK-i hinnang

(a) Üldpõhimõtted

98. Nagu EIK on mitmel korral märkinud, sisaldab konventsiooni artikkel 3 üht demokraatliku ühiskonna põhiväärtustest (vt muu hulgas eespool viidatud *Selmouni*, p 95, ja eespool viidatud *Bouyid*, p 81).

99. Väiteid artikliga 3 vastuolus oleva väärkohtlemise kohta peavad toetama kohased tõendid. Selliste tõendite hindamiseks kasutab EIK standardit „väljaspool põhjendatud kahtlust”, kuid lisab, et selline tõendatus võib tuleneda piisavalt tugevate, selgete ja omavahel haakuvate järelduste või sarnaste ümberlökkamatute faktieelduste koosseisest (vt muu hulgas *Iirimaa vs. Ühendkuningriik*, 18. jaanuar 1978, p 161 *in fine*, A-seeria nr 25; eespool viidatud *Labita*, p 121; *Jalloh vs. Saksamaa* [suurkoda], nr 54810/00, p 67, EIK 2006-IX; *Ramirez Sanchez vs. Prantsusmaa* [suurkoda], nr 59450/00, p 117, EIK 2006-IX; *Gäfgen vs. Saksamaa* [suurkoda], nr 22978/05, p 92, EIK 2010; ja eespool viidatud *Bouyid*, p 82).

100. Viimase kohta on EIK selgitanud, et kui kõne all olevad küsimused jäävad täielikult või suures osas ametivõimude ainuteadmise piiridesse, nagu siis, kui isikud on nende kontrolli all vahistuses, tõusetuvad sellise kinnipidamise ajal esinevate vigastuste suhtes kaalukad faktilised eeldused. Sellisel juhul on tõendamiskoormis riigil, kes peab esitama rahuldava ja veenva selgituse, esitades fakte kinnitavaid tõendeid, mis seavad kannatanu versiooni sündmustest kahtluse alla (vt eespool viidatud *Bouyid*, p 83 ja selles viidatud kohtupraktika). Eelkõige siis, kui kinnipidamisel on isik hea tervise juures, kuid vabastamisel vigastatud, peab riik esitama usutava selgituse vigastuste tekkimise kohta, vastasel juhul tõusetub selge küsimus konventsiooni artikli 3 alusel (vt *Tomasi vs. Prantsusmaa*, 27. august 1992, punktid 108–111, A-seeria nr 241-A, ja eespool viidatud *Selmouni*, p 87). Sellise selgituse puudumisel võib EIK teha järeldusi,

mis ei ole riigile soodsad (vt muu hulgas eespool viidatud *El-Masri*, p 152). Seda õigustab asjaolu, et vahistatud isikud on haavatavad ja ametivõimudel on kohustus neid kaitsta (vt muu hulgas eespool viidatud *Salman*, p 99).

101. Kohtuasjas *El-Masri* (eespool viidatud, p 155) nimetas EIK, et kuigi EIK tunnistab, et ta peab esimese astme kohtu rolli võtmisel olema ettevaatlik, kui konkreetse asja asjaolud ei muuda seda möödapääsmatuks (vt *McKerr vs. Ühendkuningriik* (otsus vastuvõetavuse kohta), nr 28883/95, 4. aprill 2000), peab ta tegema eriti põhjaliku kontrolli, kui süüdistused on esitatud konventsiooni artikli 3 alusel (vt *mutatis mutandis Ribitsch vs. Austria*, 4. detsember 1995, p 32, A-seeria nr 336, ja *Georgiy Bykov vs. Venemaa*, nr 24271/03, p 51, 14. oktoober 2010), isegi kui teatud riigisisene menetlus ja uurimine on juba toimunud (vt *Cobzaru vs. Rumeenia*, nr 48254/99, p 65, 26. juuli 2007). Teisisõnu on EIK sellisel juhul valmis põhjalikult uurima riigi kohtute järelt. Sellisel uurimisel võib EIK arvesse võtta riigisisese menetluse kvaliteeti ja mis tahes võimalikke vigu otsustusprotsessis (vt *Denisenko ja Bogdanchikov vs. Venemaa*, nr 3811/02, p 83, 12. veebruar 2009).

102. Väärkohtlemine peab olema minimaalse tõsidusastmega, et see kuuluks artikli 3 kohaldamisalasse. Sellise minimaalsuse hinnang oleneb kohtuasja kõikidest asjaoludest, näiteks kohtlemise kestus, selle füüsilised või vaimsed tagajärjed ja mõnel juhul kannatanu sugu, vanus ja tervislik seisund (vt muu hulgas eespool viidatud *Irimaa vs. Ühendkuningriik*, p 162; eespool viidatud *Jalloh*, p 67; eespool viidatud *Gäfgen*, p 88; eespool viidatud *El-Masri*, p 196; eespool viidatud *Korobov jt*, p 92; ning *Svinarenko ja Slyadnev vs. Venemaa* [suurkoda], nr-d 32541/08 ja 43441/08, p 114, EIK 2014 (väljavõtted)). Muud tegurid hõlmavad väärkohtlemise toimepaneku eesmärki koos selle taga oleva tahtluse või motivatsiooniga (vrd muu hulgas *Aksoy vs. Türgi*, 18. detsember 1996, p 64, *Reports 1996-VI*; *Egmez vs. Küpros*, nr 30873/96, p 78, EIK 2000-XII; ja *Krastanov vs. Bulgaaria*, nr 50222/99, p 53, 30. september 2004; vt muu hulgas eespool viidatud *Gäfgen*, p 88; ja eespool viidatud *El-Masri*, p 196), kuigi kannatanu alandamise või alavääristamise tahtluse puudumine ei saa lõplikult välistada artikli 3 rikkumise tuvastamist (vt muu hulgas *V. vs. Ühendkuningriik* [suurkoda], nr 24888/94, p 71, EIK 1999-IX, ning eespool viidatud *Svinarenko ja Slyadnev*, p 114). Arvesse tuleb võtta ka väärkohtlemise toimepaneku konteksti, näiteks pingestatud ja emotsioonidest tulvil õhkkonda (vrd näiteks eespool viidatud *Selmouni*, p 104; eespool viidatud *Egmez*, p 78; vt muu hulgas eespool viidatud *Gäfgen*, p 88).

103. Väärkohtlemine, mis saavutab sellise minimaalse tõsidusastme, sisaldab üldjuhul tegelikku kehavigastust või tugevat füüsilist või vaimset kannatust. Kuid isegi nimetatud asjaolude puudumisel võib väärkohtlemist iseloomustada alandavana ja see võib kuuluda artikli 3 keelu alla juhtudel, mil väärkohtlemine alandab või alavääristab isikut, väljendades lugupidamatust tema inimväärikuse vastu või seda vähendades, või tekitab hirmutunnet, hingepiinu või alaväärsustunnet, mis võib murda isiku moraalse ja füüsilise vastupanu (vt muu hulgas *Vasyukov vs. Venemaa*, nr 2974/05, p 59, 5. aprill 2011; eespool viidatud *Gäfgen*, p 89; eespool viidatud *Svinarenko ja Slyadnev*, p 114; ja *Gruusia vs. Venemaa* (I) [suurkoda], nr 13255/07, p 192, EIK 2014 (väljavõtted)). Samuti tuleb märkida, et piisata võib ka sellest, kui kannatanut alandatakse tema endi, mitte teiste silmis (vt muu hulgas *Tyrer vs. Ühendkuningriik*, 25. aprill 1978, p 32, A-seeria nr 26, ja *M.S.S. vs. Belgia ja Kreeka* [suurkoda], nr 30696/09, p 220, EIK 2011).

104. EIK märgib, et artikkel 3 ei keela jõu kasutamist teatud kindlaksmääratud asjaoludel. Kuid sellist jõudu võib kasutada üksnes juhul, kui see on hädavajalik, ja jõud ei tohi olla ülemäärane (vt *Anzhelo Georgiev jt vs. Bulgaaria*, nr 51284/09, p 66, 30. september 2014; vt ka *Klaas vs. Saksamaa*, 22. septembri 1993. aasta otsus, p 30, A-seeria nr 269; *Rehbock vs. Sloveenia*, nr 29462/95, punktid 68–78, EIK 2000-XII).

105. Isiku puhul, kellelt on võetud vabadus või üldisemalt öeldes, kes seisab vastamisi korrakaitseametnikega, alandab füüsilise jõu kasutamine, mis ei tulene isiku enda käitumisest, inimväärikust ja põhimõtteliselt rikub artiklis 3 sätestatud õigust (vt muu hulgas eespool viidatud *Ribitsch*, p 38; eespool viidatud *Mete jt*, p 106; eespool viidatud *El-Masri*, p 207; ja eespool viidatud *Bouyid*, p 100). EIK rõhutas hiljutises kohtuasjas *Bouyid (ibid.)*, p 101), et sõna „põhimõtteliselt” ei saa tõlgendada selliselt, et võib esineda olukord, kus sellist rikkumist ei tuvastata, sest ei ole saavutatud minimaalset tõsidusastet. Inimväärikuse mis tahes riive puudutab konventsiooni põhisisu. Sel põhjusel on korrakaitseametnike mis tahes käitumine, mis alandab isiku inimväärikust, konventsiooni artikli 3 rikkumine. See kehtib eriti isiku vastu füüsilise jõu kasutamisel, kui see ei ole tingitud isiku enda käitumisest, olenemata selle mõjust kõnealusele isikule.

106. Kui isik teeb usaldusväärse avalduse, et politsei või muu võrreldav riigiametnik on kohelnud teda vastuolus artikliga 3, siis kaudselt nõuab see säte koostoimes riigi üldise kohustusega konventsiooni artikli 1 alusel tagada igapähele, kes on tema jurisdiktsiooni all, konventsioonis määratletud õigused ja vabadused, et toimuma peab tõhus ametlik uurimine (vt eespool viidatud *Assenov jt*, p 102, ja *Labita vs. Itaalia* [suurkoda], nr 26772/95, p 131, EIK 2000-IV). Tõhususe miinimumnõuded, nagu need on määratletud EIK-i praktikas, korraldi üle muu hulgas kohtuasjades *El-Masri vs. endine Jugoslaavia Makedoonia vabariik* [suurkoda], nr 39630/09, punktid 182–185, EIK 2012; *Mocanu jt vs. Rumeenia* [suurkoda], nr-d 10865/09, 45886/07 ja 32431/08, punktid 316–326, EIK 2014 (väljavõtted); ja *Bouyid vs. Belgia* [suurkoda], nr 23380/09, punktid 115–123, EIK 2015).

107. Üldiselt selleks, et uurimine oleks tõhus, peavad uurimist toimetavad isikud olema uurimisalustest sõltumatud. See ei tähenda ainult hierarhilise või institutsionaalse seose puudumist, vaid ka reaalselt sõltumatust (vt muu hulgas *Durđević vs. Horvaatia*, nr 52442/09, p 85, EIK 2011 (väljavõtted); eespool viidatud *Mocanu jt*, p 320; ja *mutatis mutandis Mustafa Tunç ja Fecire Tunç vs. Türgi* [suurkoda], nr 24014/05, punktid 219–234, 14. aprill 2015).

108. Uurimine peab toimuma viivitamata ja see tuleb läbi viia mõistlikult kiiresti (vt muu hulgas eespool viidatud *Mocanu jt*, p 323). EIK hindab, kas ametivõimud reageerisid asjasse puutuval ajal kaebustele viivitamata (vt eespool viidatud *Labita*, punktid 133–135). Arvesse võetakse uurimise algusaega ja viivitusi ütluste võtmisel (vt *Virabyan vs. Armeenia*, nr 40094/05, p 163, 2. oktoober 2012).

109. Tõsiseid süüdistusi väärkohtlemise kohta tuleb uurida põhjalikult. See tähendab, et ametivõimud peavad üritama välja selgitada, mis juhtus, ja nad ei tohi uurimise lõpetamisel ega otsuse tegemisel tugineda rutakalt tehtud või põhjendamata järeldustele (vt eespool viidatud *Assenov*, p 103 jj, ning eespool viidatud *Korobov jt*, p 113). Ametivõimud peavad võtma kõik kättesaadavad meetmed, et hankida juhtunu

kohta tõendeid, sealhulgas pealtnägijate ütlusi, kohtuekspertiisi tõendeid jne (vt eespool viidatud *Korobov jt*, p 113). Uurimise mis tahes puudujääk, mis kahjustab vigastuste põhjuse või süüdlaste isikute kindlakstegemist, võib rikkuda seda nõuet (vt *Mikheyev vs. Venemaa*, nr 77617/01, p 108, 26. jaanuar 2006; eespool viidatud *El-Masri*, p 183; ja eespool viidatud *Korobov jt*, p 113). Ainuüksi asjaolu, et väidetavate süüdlaste vahelise kokkumängu ohu vähendamiseks ei võetud kohaseid meetmeid, on uurimise märkimisväärne puudujääk (vt *mutatis mutandis Ramsahai jt vs. Holland* [suurkoda], nr 52391/99, p 330, EIK 2007-II; *mutatis mutandis Jaloud vs. Holland* [suurkoda], nr 47708/08, p 208, EIK 2014; ja *Lyalyakin vs. Venemaa*, nr 31305/09, p 84, 12. märts 2015).

(b) Põhimõtete kohaldamine käesolevas kohtuasjas

110. EIK märgib kohe alguses, et mõlemad pooled on nõus, et politsei kasutas kaebaja vastu jõudu ja et selle tagajärjel sai kaebaja teatud vigastusi. Erimeelsused poolte vahel puudutavad esiteks seda, kas füüsilise jõu kasutamine nii kinnipidamise kui ka politseijaoskonnas kinnihoidmise ajal oli tingitud kaebaja enda käitumisest, teiseks kasutatud jõu liiki ja ulatust (sealhulgas seda, kas kaebajat peksti) ning kolmandaks kaebaja vigastuste täpset olemust ja põhjuseid.

111. Nimetatud vaidlusküsimuste puhul leiab EIK, et riik peab esitama rahuldava ja veenva selgituse selle kohta, kuidas kaebaja vigastused võisid tekkida, ning samuti selle kohta, kas kasutatud jõud oli hädavajalik ja mitte ülemäärane (vt eespool viidatud *Bouyid*, p 83, ühtlasi eespool viidatud *Rehbock*, p 72).

112. EIK märgib, et riigi seisukoht vaidlusküsimuste kohta põhineb eranditult riigisisese uurimise leidudel ja järeldustel. EIK nõustub, et riigilt nõutud selgituse võib lugeda esitatuks, kui riik suudab EIK-i veenda, et ametivõimud viisid läbi tõhusa uurimise, mille raames oli võimalik tuvastada, millistel asjaoludel ja millise olemusega jõudu kasutati (vt *Cemal Yilmaz vs. Türgi*, nr 31298/05, p 32, 7. veebruar 2012).

113. EIK märgib kohe alguses, et kooskõlas konventsiooni artiklist 3 tuleneva menetlusliku kohustusega alustasid ametivõimud kriminaaluurimist ja viisid selle läbi kaebaja süüdistuste alusel. Kuid alltoodud põhjustel ei ole EIK veendunud, et uurimine oli piisavalt tõhus, et täita konventsiooni artikli 3 nõudeid.

114. EIK leiab, et ametivõimud ei alustanud kaebaja kaebuse saamisel uurimist viivitamata. Selles kontekstis märgib EIK, et politseiametniku ja prokuröri esialgne keeldumine lubamast kaebajal kaebust esitada ja kaebaja suunamine teise asutusse (vt punkti 17 eespool) oli ebaseaduslik riigi õiguse alusel, mis sätestab, et kuriteoteade esitatakse uurimisasutusele või prokuratuurile suuliselt või kirjalikult (vt punkti 69 eespool). Isegi pärast seda, kui kaebus lubati lõpuks esitada, ei alustanud politsei ametlikku uurimist enne 5. maid 2009, mil sündmustest oli möödunud kuus päeva (vt punkti 18 eespool). Riik õigustas viivitust sellega, et kaebus esitati päev enne riigipüha ja vahetult enne nädalavahetust. EIK leiab, et nädalavahetus ja riigipüha ei saa vabandada lubamatuid viivitusi tõhusa uurimise läbiviimisel, nagu on nõutud konventsiooni artikli 3 alusel. Igal juhul ei ole toimikus mingit tõendit uurimistegevuse kohta ajavahemikul 6. maist 2009, mil riigi sõnul küsis politsei haiglast välja kaebaja tervisekaardi, kuni 13. maini 2009, mil kaebaja andis kannatanuna ütlusi kaks nädalat pärast kaebuse esitamist.

115. EIK leiab, et ligi ühekuune viivitus uurimise alustamise ja väidetavatelt toimepanijatelt ütluste võtmise vahel ning kümne päeva kuni üle kuu aja pikkune viivitus uurimise alustamise ja teiste politseiametnike küsitlemise vahel kahjustasid tõhusat uurimist. EIK on märkinud, et viivitused kuriteo võimalike toimepanijate küsitlemises esitavad suure väljakutse uurimise tõhususele, eriti juhul, kui on oht, et kokkumäng takistab õigusemõistmist, mis on eriti teravalt päevakorral alluvussuhte ja avaliku teenistuse, näiteks nagu politseiametnikud, puhul (vt *Antayev jt vs. Venemaa*, nr 37966/07, p 108, 3. juuli 2014). EIK on varem tuvastanud konventsiooni rikkumise, kui väidetavaid toimepanijaid ei hoitud pärast sündmusi eraldi ega küsitletud ligi kolme päeva jooksul, olenemata asjaolust, et ükski tõend ei vihjanud mingile kokkumängule toimepanijate või nende kolleegide vahel. Nagu eespool öeldud (p 108), leidis EIK, et pelk asjaolu, et sellise kokkumängu ohu vähendamiseks ei võetud kohaseid meetmeid, on uurimise märkimisväärne puudujääk. Käesolevas asjas ei tea EIK ühtegi meetet, mida ametivõimud oleksid võtnud vähendamaks kokkumängu ohtu väidetavate toimepanijate endi või teiste politseiametnike vahel. Seega suurendas politseiametnikelt ütluste võtmisega viivitamine märkimisväärselt kokkumängu ohtu kahtlustatavate ja tunnistajateks olnud teiste politseiametnike vahel.

116. EIK leiab ka, et ametivõimud ei võtnud kõiki mõistlikke kättesaadavaid meetmeid vajalike tõendite kogumiseks. Eelkõige ei määratud kaebaja kohtumeditiinilist läbivaatust, et teha kindlaks tema vigastuste olemus ja põhjused. Isegi kaebaja tervisekaardi ja teatud muude dokumentide kohtuarstlik ekspertiis määrati alles rohkem kui kuu aega pärast kriminaalmenetluse alustamist ja ekspertiisi tulemused selgusid rohkem kui kolm kuud pärast menetluse alustamist (vt punkte 37 ja 42 eespool). EIK rõhutab, et kohtuarstlik ekspertiis oleks tulnud määrata kohe, kui kaebaja väitis väärkohtlemist. Ekspertiisi määramata jätmine muutis peaaegu võimatuks teha täpselt kindlaks, millised olid kaebaja vigastused ja kuidas ta need sai ning kas tema kaebus nägemise kaotuse üle vasakus silmas (vt punkti 87 eespool) oli seotud tema väidetava väärkohtlemisega.

117. Ühtlasi juhib EIK siinkohal tähelepanu sellele, et on raske aru saada, miks ei teavitanud politsei kaebajat otsusest taotleda kohtuarstlikku ekspertiisi hindamiseks kaebaja tervisekaarti ja muid dokumente ega saatnud hinnangu tulemusi kohe kaebajale. EIK leiab, et see takistas kaebajal tõendamast oma väiteid väärkohtlemise kohta ja avaldamast arvamust hinnangu tulemuste kohta. Mis puudutab eksperdiarvamuse sisu, siis kinnitas ekspert nii kirjalikult kui ka hiljem suuliselt, et verevalum vasaku silma ümber võis tekkida ajavahemikus 29. aprillist 1. maini 2009. Selle teabe alusel järeldas politseiuuriija, et kaebaja väide verevalumi tekkimise kohta politseijaoskonnas 29. aprillil juhtunu tagajärjel oli täiesti alusetu ega olnud kooskõlas tegeliku olukorraga. Kuid EIK-i arvates näib uuriija järeldus, mis põhineb eksperdiarvamusel, põhjendamatult kategooriline.

118. Lisaks ei võtnud politsei olenemata kaebaja korduvatest avaldustest ütlusi Y. B.-lt, kes väidetavalt nägi pealt kaebaja vahistamist, ega A. D.-lt, keda peeti politseijaoskonnas kinni kaebajaga samal ajal. On kahetsusväärne, et ametivõimud ei küsitlenud tunnistajaid, kes oleksid võinud anda asjakohast teavet sündmuste kohta, ega põhjendanud seda millegagi. Seda enam, et uuriija küsitles kõiki politseiametnikke, kes

olid sündmustega seotud või nägid neid juhuslikult muul viisil pealt. Ühtlasi märgib EIK, et talle esitatud dokumentidest ei nähtu, et ametivõimud oleksid üritanud leida seda vanemat meesterahvast, kes viibis kaebaja kinnipidamise juures (vt punkti 31 eespool) ning kellelt oleks võinud saada väärtuslikke ja erapooletuid tõendeid.

119. Lisaks ei korraldanud ametivõimud mingit ametlikku vastastamist kaebaja ja tunnistajate ja kahtlustatavate vahel, nagu soovis kaebaja, et kõrvaldada vastuolud nende ütlustes. EIK ei mõista, miks seda uurimistoimingut, mis on riigisisises õiguses ette nähtud (vt punkti 67 eespool), ei kasutatud olukorras, kus see oli kohane ja kus puudusid selleks takistused (vrd eespool viidatud *Bouyid*, p 128, ja *Velikanov vs. Venemaa*, nr 4124/08, p 63, 30. jaanuar 2014, milles EIK pidas artikli 3 alusel uurimise tõhususe hindamisel asjasse puutuvaks seda, et ametivõimud ei korraldanud vastastamist, mis oleks võinud aidata faktide tuvastamist; ja *Perrillat-Bottonet vs. Šveits*, nr 66773/13, punktid 21, 65 ja 66, 20. november 2014, milles EIK pidas asjasse puutuvaks seda, et ametivõimud korraldasid vastastamise asjaoludel, mis sarnanesid käesoleva asjaga).

120. Samuti ei üritanud politseiurija fakte selgitada muul viisil (näiteks lisaütluste võtmisega või kaebajale, kahtlustatavatele ja tunnistajatele sündmuste konkreetsete aspektide kohta üksikasjalike küsimuste esitamisega). Näiteks ei üritanud urija kindlaks teha, kas kaebajale anti selgeid korraldusi, enne kui tema kinnipidamiseks jõudu kasutati, kas teda hoiatati korralduste täitmata jätmise tagajärgede eest või kas olukord oli nii pingeline, et politseil oli õigus neid kohustusi mitte täita. Need aspektid olid väga olulised otsustamiseks, kas jõu kasutamine oli seaduslik, mitte võimulialdus (vt punkti 66 eespool).

121. EIK juhib tähelepanu ka sellele, et uurimise käigus ei üritatud selgitada vasturääkivust M. Z.-i ütlustes, mille ta andis fotode esitamisel kahtlustatavate äratundmiseks (vt punkti 44 eespool) ja mille ta oli andnud varem (vt punkti 26 eespool). Samuti ei selgita kriminaalmenetluse lõpetamise määrus seda, miks politseiurija eelistas varasematele ütlustele hilisemaid.

122. Samamoodi ei selgita määrus seda, miks peeti ühe politseijaoskonnas kinni peetava isiku ütlusi väidetava peksmise kohta seal (vt punkti 22 eespool) usaldusväärsemaks kui kahe teise kinnipeetava, kes tunnistasid kaebaja kasuks, antud vasturääkivaid ütlusi (vt punkte 24 ja 20 eespool). See on veelgi arusaamatum, kui vaadata asjaolu, et ühte kinnipeetavatest ei küsitatud üldse (vt punkti 118 eespool).

123. EIK märgib ka, et politseiurija pidas kaebaja ütlusi vasturääkivaks ja sellest tulenevalt ebausaldusväärseks. Kaebaja väitis kaks korda, et sama politseiametnik peksis teda mänguväljakul, kuid kolmandal korral, kui esitati fotosid äratundmiseks, ütles ta, et ta ei mäleta, kas see politseiametnik peksis teda mänguväljakul. EIK-i arvates ei saa seda pidada vastastamiseks, mis toetaks järeldust, et kaebaja ütlused tervikuna ei ole usaldusväärsed. Kaebaja süüdistused on kogu menetluse vältel olnud järjekindlad. Ta rääkis algusest peale, et politseiametnikud peksid teda mänguväljakul ja politseijaoskonnas. Kaebaja hilisemad ütlused ei ole sellega vastuolus. Igal juhul ei puuduta väidetav vasturääkivus üldse ütlusi politseijaoskonnas peksmise kohta.

124. Lisaks võivad need erinevused EIK-i arvates tuleneda ajast ja viisist, millal ja kuidas politseiurija korraldas kahtlustatavate äratundmiseks esitamist kaebajale ja M. Z.-ile. Esiteks ei ole selge, miks uurimise selles faasis äratundmist üldse korraldati.

Selleks ajaks, kui fotod esitati isikute äratundmiseks, ei olnud enam mingit kahtlust võimalike kahtlustatavate isikute kohta. Oli selge, et E. V. ja S. B. olid need politseiametnikud, kes reageerisid väljakutsele seoses väidetava raturikkumisega. Samamoodi oli selge, et kaebaja ja M. Z. süüdistasid neid politseiametnikke kaebaja peksmises kinnipidamise sündmuskohas ja hiljem politseijaoskonnas, ning mis veelgi olulisem, kahtlustatavad ise ei eitanud kordagi, et nemad olid need, kes kasutasid kaebaja vastu jõudu. Olgu sellega kuidas on, ajavahemik vahejuhtumist äratundmiseks esitamiseni võis mõjutada äratundmiseks esitamise tulemust. Tulemust võis mõjutada ka asjaolu, et uurija esitas kahtlustatavate äratundmiseks fotod, mitte ei korraldanud tuvastusrivi tegelike inimestega. Äratundmiseks esitamise käigus avaldas kaebaja, et ta tunneks politseiniku tema näojoonte ja pikkuse järgi ära, kui teda isiklikult näeks.

125. Mis puudutab kaebaja kriitikat, et ametivõimud ei vaadanud läbi politseijaoskonna turvakaamerate salvestisi (vt punkti 90 eespool), siis ei ole riik seda vaidlustanud ega esitanud EIK-ile mingeid akte nende salvestiste läbivaatamise kohta. EIK ei suuda mõista, miks neid ei uuritud kohaselt.

126. EIK juhib tähelepanu asjaolule, et politsei ei teinud kohe kindlaks kaebaja kinnipidamise juures viibinud lapsi ega politseijaoskonnas olnud isikuid ning ei küsitlenud neid tunnistajatena. Riik ei ole vaidlustanud asjaolu, et nad kuulati tunnistajatena üle alles pärast seda, kui kaebaja oli nende isikud ise kindlaks teinud. EIK kordab, et ametivõimud peavad tegutsema omal algatusel, kui neid on teavitatud olulisest asjaolust, ja et nad ei saa oodata, et puudutatud isik taotleks konkreetseid uurimistoiminguid (vt *mutatis mutandis* eespool viidatud *İlhan*, p 63, ja *Nachova jt vs. Bulgaaria* [suurkoda], nr-d 43577/98 ja 43579/98, p 111, EIK 2005-VII). Siinkohal märgib EIK, et käesolevas asjas kõiki neid isikuid lõpuks ikkagi küsitleti.

127. Viimaseks leiab EIK, et uurimine ei täitnud sõltumatuse nõuet.

128. EIK märgib, et uurimise eest vastutav politseiametnik oli Ida prefektuuri sisekontrollibüroo politseiuurija. Selles pädevuses kuulus ta kahtlustatavatega ja sündmustega seotud teiste politseiametnikega samasse piirkondlikku struktuuri (prefektuur). Sisuliselt uuris ta oma kolleegide tegevust. Selle tõttu ei näinud uurimine välja sõltumatu, kuna seda viis läbi politseiametnik, kes oli uurimisalustega institutsionaalselt seotud (vrd muu hulgas eespool viidatud *Durđević vs. Horvaatia*, p 87; *Grimailovs vs. Läti*, nr 6087/03, p 112, 25. juuni 2013; ja *Kummer vs. Tšehhi Vabariik*, nr 32133/11, punktid 85 ja 86, 25. juuli 2013, milles EIK leidis, et sõltumatu uurimise nõuet ei olnud täidetud, kuna sisuliselt pidi politsei uurima enda politseiametnikega seotud süüdistusi).

129. EIK märgib, et selleks ajaks, kui politseiuurija allkirjastas kriminaalmenetluse lõpetamise määruse 20. jaanuaril 2010, oli tema seisund politseis muutunud. Pärast Politseiameti ja Piirivalveameti ühinemist ja reformi 1. jaanuaril 2010 sai tema ametinimetuseks Politsei- ja Piirivalveameti sisekontrollibüroo 3. osakonna vanemdistsiplinaarimetnik. See tähendas, et politseiuurija ametikoht organisatsiooni struktuuris viidi piirkondlikult tasandilt üle keskadministratsiooni. Selleks ajaks aga olid uurimistoimingud juba tehtud ja uurimine oli sisuliselt lõppenud. Seega ei saanud politseiuurija seisundi muutumine organisatsiooni struktuuris mõjutada käesoleva uurimise sõltumatuse võimalikku kahjustamist.

130. EIK on võtnud arvesse riigi väidet, et uurimise sõltumatuse tagas asjaolu, et prokurör kiitis kriminaalmenetluse lõpetamise määruse heaks. Vastab tõele, et EIK on leidnud, et puudujääke uurimist läbiviivate isikute sõltumatuses on teatud ulatuses võimalik tasakaalustada tõhusa järelevalvega uurimise üle (vt muu hulgas *Vovruško vs. Läti*, nr 11065/02, p 51, 11. detsember 2012). Kuid kohtuasjas *Kummer* (eespool viidatud, p 87) leidis EIK, et kuigi prokurör oli politseist sõltumatu, ei olnud tema ülesanne pelga järelevalvajana piisav, et uurimine oleks täitnud sõltumatuse nõuet. Käesolevas asjas ei viita midagi sellele, nagu oleks prokurör aktiivselt osalenud uurimise juhtimises või selle üle järelevalve teostamises, mis oleks tasakaalustanud sõltumatuse puudujääke. Vastupidi, EIK märgib, et prokuröri seisundit rikkus ebaseaduslik keeldumine kaebaja esialgse kaebuse vastuvõtmisest (vt punkti 114 eespool). Ühtlasi jättis prokurör mitu korda puhtalt formaalsetel alustel rahuldamata kaebaja taotlused teatud, nähtavasti õigustatud, uurimistoimingute tegemiseks, mida lõpuks ei tehtudki, sealhulgas kaebaja isiklik kohtuarstlik ekspertiis (vt punkti 116 eespool) ning Y. B. ja A. D. ülekuulamine tunnistajatena (vt punkti 118 eespool). Lisaks jäeti rahuldamata kaebaja määruskaebus kriminaalmenetluse lõpetamise määruse peale (vt punkti 54 eespool). Sellest tulenevalt ei saa EIK nõustuda, et prokuröri roll käesolevas asjas tagas uurimise sõltumatuse, nagu on nõutud EIK-i praktikas.

131. Samuti peab EIK oluliseks, et uurimise tulemusi ei vaadatud kunagi läbi kohtus (vt punkte 54, 55 ja 77–79 eespool).

132. Kaebaja kinnipidamise ja kinnihoidmise oluliste aspektidega seotud puudujääkide kumulatiivsest mõjust piisab EIK-ile leidmaks, et riigisisese ametivõimud ei uurinud tõhusalt asjaolusid, mis ümbritsesid politsei väidetavat jõu kasutamist kaebaja vastu. Sellest tulenevalt ei täitnud riik tõendamiskohustust ega näidanud, et jõu kasutamine oli hädavajalik ega olnud ülemäärane, samuti ei esitanud riik rahuldavat ja veenvat selgitust kaebaja vägistuste võimaliku tekke kohta.

133. Eeltoodu tõttu on konventsiooni artiklit 3 rikutud.

II. KONVENTSIOONI ARTIKLI 41 KOHALDAMINE

134. Konventsiooni artikkel 41 sätestab:

„Kui kohus leiab, et konventsiooni või selle protokolle on rikutud ja konventsiooniosalise õigus lubab ainult osalist hüvitust, võib kohus vajaduse korral määrata kahjustatud poolele õiglase hüvituse.”

A. Kahju

135. Kaebaja nõudis 17 000 eurot mittevaralise kahju eest. See koosnes 10 000 eurost vaimsete ja füüsiliste kannatuste eest, mida põhjustasid väidetavad rikkumised, ja 7000 eurost nägemise osalise kaotuse eest vasakus silmas.

136. Riik leidis, et konventsiooni ei ole rikutud ja seega puudub alus hüvitise väljamõistmiseks. Kui EIK peaks tuvastama kaebaja õiguste rikkumise, kujutaks see endast piisavat õiglast hüvitist. Kui EIK peaks siiski otsustama mõista välja

mittevaralise kahju hüvitise, palus riik EIK-il määrata mõistlik summa. Mis puudutab kaebaja nõuet saada hüvitist nägemise osalise kaotuse eest vasakus silmas, siis selline nägemiskaotus ei ole tõendatud. Igal juhul puudub võimaliku rikkumise ja väidetava kahju vahel põhjuslik seos.

137. EIK ei pea talle esitatud tõenditega tuvastatuks, et kaebaja on kaotanud osaliselt nägemise vasakus silmas. Sellest tulenevalt jätab EIK 7000 euro suuruse hüvitise nõude rahuldamata. Kuid EIK nõustub, et kaebaja kannatas artikli 3 rikkumise tõttu mõningast mittevaralist kahju. EIK leiab, et sellist kahju ei saa hüvitada üksnes rikkumise tuvastamisega. Õiglase hinnangu alusel mõistab EIK kaebaja kasuks mittevaralise kahju hüvitisena välja 10 000 eurot.

B. Kulud

138. Kaebaja nõudis 5281,80 eurot riigisiseses menetluses ja EIK-is kantud kulude katteks. Riigisisestes ametiasutustes ja kohtutes kantud kulud sisaldasid 76,70 eurot kaebuse esitamise eest Eesti Kaitsepolitseiametile, 354,70 eurot erinevate kaebuste ja taotluste esitamise eest politseiuurijale ja prokurörile kriminaalmenetluse käigus, 95,90 eurot õigusabi eest kaebaja küsitlemisel kannatanuna ja 57,50 eurot Riigiprokuratuuri määruse peale kaebuse koostamise eest. EIK-is kantud kulud olid 3990 eurot kaebaja esindaja teenuste eest ja 707 eurot tõlketasusid.

139. Riik ei pidanud riigisiseses menetluses kantud kulusid vajalikuks ega põhjendatuks, eriti kuna kulud olid seotud Kaitsepolitseiametile esitatud kaebuse ning muude kaebuste ja taotlustega kriminaalmenetluse käigus.

140. EIK-i kohtupraktika kohaselt on kaebajal õigus kulude hüvitamisele vaid siis, kui on tõendatud, et need on ka tegelikult ja põhjendatult kantud ning mõistlikus summas. Käesolevas asjas nõustub EIK riigiga, et puudus vajadus kaebuse esitamiseks Kaitsepolitseiametile, ja märgib, et kaebaja ei ole esitanud ühtegi dokumenti kulude kohta seoses Riigiprokuratuuri määruse peale kaebuse esitamisega. Lisaks leiab EIK, et käesolevas asjas tuleb vähendada kohtukulude eest nõutavat summat, sest mõned kaebaja kaebused tunnistati vastuvõetavatuks. Võttes arvesse EIK-i käsutuses olevaid dokumente ja eespool toodud kriteeriume, leiab EIK, et on mõistlik määrata kõikide kulude katteks hüvitis summas 4500 eurot.

C. Viivis

141. EIK peab kohaseks viivise määra sidumist Euroopa Keskpannga laenuintressi piirmääraga, mida suurendatakse kolme protsendipunkti võrra.

SELLEST LÄHTUDES KOHUS ÜHEHÄÄLSELT

1. *tunnistab* kaebuse vastuvõetavaks;
2. *leiab*, et konventsiooni artiklit 3 on rikutud;

3. *leiab*,
- (a) et vastustajariik peab kaebajale maksma kolme kuu jooksul kohtuotsuse jõustumise päevast konventsiooni artikli 44 lõike 2 kohaselt alljärgnevad summad:
 - (i) 10 000 (kümme tuhat) eurot ja sellele lisanduvad võimalikud maksud mittevahalise kahju eest;
 - (ii) 4500 (neli tuhat viissada) eurot ja sellele lisanduvad võimalikud maksud kulude katteks;
 - (b) et eespool nimetatud kolmekuulise tähtaja lõpu ja tasumise vahelise aja eest tuleb eespool nimetatud summadelt maksta viivist määra järgi, mis vastab Euroopa Keskpanga laenuintressi piirmääradele, suurendatuna kolme protsendipunkti võrra;
4. *jätab* rahuldamata kaebaja ülejäänud õiglase hüvitise nõude.

Koostatud inglise keeles ja tehtud teatavaks kirjalikult 30. augustil 2016 kohtureeglite 77. reegli lõigete 2 ja 3 kohaselt.

Stanley Naismith
Sekretär

Işıl Karakaş
Esimees